

Kulturplan för Norrbotten 2018–2021

Innehåll

VAD ÄR EN KULTURPLAN OCH VAD INNEBÄR KULTURSAMVERKANSMODELLEN?	4
Kort summering, 2014-2017	5
Regionala förutsättningar	5
KULTURPOLITISKA UTGÅNGSPUNKTER	7
Nationella kulturpolitiska mål	7
Region Norrbottens vision	7
Region Norrbottens kulturpolitiska inriktning	7
Regionfullmäktiges strategiska plan 2018 – 2021	7
Regional utvecklingsstrategi 2010 – 2020	7
Principen om armlängds avstånd	8
Region Norrbotten och kulturpolitikens genomförande	8
ALLMÄNNA UTGÅNGSPUNKTER	9
Jämlikhet	9
Jämställdhet	9
Mångfald och inkludering	9
Tillgänglighet	9
BARN OCH UNGA	15
Länsungdomsrådet	15
Kulturskolorna	15
NATIONELLA MINORITETER OCH URFOLK	16
Bakgrund	16
Region Norrbottens institutioner	16
Samverkan	16
Stödinsatser	17
KULTUR SOM HÄLSA	18
KULTUR SOM NÄRING	20
Resurscentra	20
Duodji	20
Filmpool Nord	21
BD Pop	22
INTERREGIONALT OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE	23
Interregional samverkan	23
Internationell samverkan	23
Fristäder i Norrbotten	23
Residens	24
KONST OCH KULTUROMRÅDEN	25
ARKIV	26
Norrbottens museums arkiv	26
Norrbottens Föreningsarkiv	26
Arkivcentrum Norrbotten	27
Åjttes arkiv	27
BIBLIOTEK OCH LÄS- OCH LITTERATURFRÄMJANDE VERKSAMHET	28
Regionbibliotek Norrbotten	28
Resurscentrum för litteratur	29
Folkbiblioteken och övriga bibliotek	29
BILD OCH FORM	32
Resurscentrum för konst	32
Konstkonsulent	32
Samordning av de regionala funktionerna	32
Barn och unga	33
Konstnärlig gestaltning och konstnärliga projekt i det offentliga rummet	33
Yrkesverksamma konstnärer	33
Region Norrbottens Konst	34
Havremagasinet – Länskonsthall Boden	34
Konstmuseet i Norr – Länskonstmuseum	34
Övriga aktörer i länet	34
DANS	36
Regionala dansrådet	36

Dans i Nord	36
Danskonsulenten i Norrbotten	36
Övriga aktörer i regionen	37
FILMKULTURELL VERKSAMHET	38
HEMSLÖJD	40
Hemslöjdskonsulenter	40
Övriga aktörer	41
KULTURARV OCH KULTURMILJÖ	42
Nationella och regionala mål för kulturarvs- och kulturmiljöarbete	42
I Norrbotten innebär de nationella kulturmiljömålen att:	42
Kulturmiljövårdens aktörer och deras roller	43
MUSEUM	45
Norrbottens museum	45
Åjtte, svenskt fjäll- och samemuseum	46
Silverbuseet	47
Försvarmuseum Boden	47
Gällivare museum	47
Piteå museum	48
Tornedalens museum	48
Övriga museer och museimiljöer	48
MUSIK	50
Norrbottensmusiken	50
Musikutbildningar	51
Det fria musiklivet	51
Folk- och världsmusik, nationella minoriteter	52
Körverksamhet	52
Festivaler	52
TEATER	54
Norrbottensteatern	54
Tornedalsteatern	55
Giron sámi theáhter	55
Riksteatern Norrbotten	56
Fria teatergrupper	56
Lule Stassteater	56
Teater Mila	56
Teater Scratch	57
Amatörteaterföreningar	57
KULTUR I KOMMUNERNA	58
PROCESS FÖR KULTURPLAN NORRBOTTEN	62
2018 – 2021	62
Uppföljning och fortsatt dialog	62
BIDRAG OCH STIPENDIER	63

Vad är en kulturplan och vad innebär kultursamverkansmodellen?

Kulturplanen är Norrbottens plan som beskriver vision, utveckling och prioriteringar för hur regionen gemensamt med kommunerna vill arbeta för utveckling inom kulturområdet och med samverkan de närmaste åren. Ansvaret för förverkligande av utvecklingsinsatserna behöver ägas gemensamt av region, kommuner och andra aktörer. Utvecklingsinsatserna den kommande perioden kommer att behöva brytas ner i handlingsplaner, gemensamma överenskommelser och avsiktsförklaringar för samverkan och kring resurser.

En regional kulturplan kan ha flera olika syften och användningsområden och beroende på vilken region som tagit fram den ser de olika ut. Norrbottens strategiska plan för den regionala kulturutvecklingen är även denna gång formulerad i form av masterplan som är tänkt att behandla kulturområdet i stort. Gemensamt för alla kulturplaner är att de fungerar som underlag för regionens ansökan om de statliga kulturmedlen till aktörer som ingår i kultursamverkansmodellen.

Kulturplanen är ett omfattande dokument. Dels beror det på att många delar behöver finnas med utifrån de statliga direktiven. Dels genom att vi i Norrbotten valt att skriva en masterplan där många kulturaktörer och verksamheter beskriver sina verksamheter och synliggörs i planen. Kulturplanen beskriver därmed ett stort antal utvecklingsinsatser som genom många olika aktiviteter, aktörer och organisationer ska bidra till kulturs utveckling i länet. Eftersom kulturplanen gäller i fyra år kan utvecklingsinsatserna inte vara alltför detaljerade.

Samverkansmodellen infördes 2011 för att skapa ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer inom konst- och kulturområdet. Riktlinjerna för samverkansmodellen anges i Svensk författningssamling, förordning 2010:2012. Staten har dock fortsatt tagit ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken. Kulturplanen är inte ett dokument som ensamt skapar och styr regionens kulturpolitik. Den samverkar med visionsdokument, policybeslut, strategier och riktlinjer på både kommunal, regional och nationell nivå.

I de statliga riktlinjerna som styr medelstildelningen står det att kulturplanen särskilt ska beskriva prioriteringar för den regionala kulturpolitiken inom sju områden. De sju områden som ingår i samverkansmodellen är;

- 1) professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- 2) museiverksamhet
- 3) biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- 4) konst- och kulturfrämjande verksamhet
- 5) regional enskild arkivverksamhet
- 6) filmkulturell verksamhet och
- 7) främjande av hemslojd.

Bidraget till regional kulturverksamhet från staten ska främja en god tillgång inom de områden som förordningen omfattar. De verksamheter som i Norrbotten ingår i samverkansmodellen gäller tydligast länets kulturinstitutioner, kulturkonsulenter, resurscentra och Regionbiblioteket.

Alla kulturplaner ska enligt förordningen utarbetas i samverkan med länets kommuner och i samråd med länets professionella kulturskapare och det civila samhället. Region Norrbotten ansvarar för att kulturplanen tas fram i samverkan och den ligger sedan till grund för det beslut som Kulturrådet fattar om medelstildelning av de statliga medlen till länet.

Norrbottnens tredje kulturplan inleds med de kulturpolitiska och allmänna utgångspunkterna, de regionala fokusområdena och de horisontella områden barn och unga, nationella minoriteter, kultur som hälsa och kultur som näring. Därefter följer de sju konst- och kulturområden som ingår i förordningen. I slutet lyfts kommunernas kulturorganisationer och kulturmiljöer samt Region Norrbottens stödformer.

Kort summering, 2014-2017

Den regionala kulturutvecklingen i Norrbotten har under åren 2014-2017 fortsatt utvecklats och flera nya regionala kulturverksamheter har med stöd av regionen och staten kunnat permanentas, däribland Resurscentrum för konst och Resurscentrum för litteratur. Inom konstområdet återfinns de största utvecklingsinsatserna förutom resurscentra och det är de två konstverksamheterna vid Havremagasinet och blivande länskonstmuseet i Kiruna. Länskonsthallen Havremagasinet i Boden permanentades via samfinansiering region/kommun och för blivande länskonstmuseum, Konstmuseet i Norr, med placering i Kiruna, togs samfinansieringsbeslut hösten 2016 i Region Norrbotten och Kiruna kommun. Där har ett kommunalförbund bildats för drift av verksamheten.

Mångfaldsåret 2016 med aktiviteter för integration och mångfald i kommuner och kulturlivet i Norrbotten blev med regionens 4,9 mkr i extra stöd för projektutlysningar ett extraordinärt framgångsrikt temaår. För de många flyktingar och ensamkommande unga som kom till länet har en mängd aktiviteter med kultur som språk därmed kunnat genomföras. Inom området kultur och hälsa har en strategi för regionens arbete med frågorna beslutats och en överenskommelse gällande urfolk och nationella minoriteter är under process.

Den interregionala samverkan har ökat markant under perioden med exempel som utställningen Next Level Craft, musik- och teaterinstitutionernas samarbete inom Musik i Norr och Mer till fler/Norrscen och läns museerna samverkansavtal. Samverkan med och för civila samhället kan komma att ta ytterligare steg då en kartläggning genomförs 2017.

Nödvändigt förändringsarbete har under perioden skett av läns museets verksamhet kopplat till ekonomi och personal och för dansområdet har också en stabilisering åstadkommit genom arbetet inom regionala dansrådet.

Regionala förutsättningar

Det geografiska läget, klimatet och den glesa bebyggelsen gör Norrbotten till en unik del av Europa och Barentsregionen. Norrbottens storslagna natur, tre världsarv och åtta nationalparker, en omväxlande kulturmiljö och ett rikt kulturliv ligger till grund för ett mångkulturellt län med fem nationella minoriteter. Den samiska kulturen och näringen är rikt representerad och det gränsnära samarbetet en tillgång. Nya näringar som växer fram inom den kulturella och kreativa sektorn är viktiga för länet och bidrar till att utveckla, diversifiera och bredda näringslivet. För att attrahera fler till länet och öka norrbottningarnas livskvalitet är arbetet med attraktiva livsmiljöer, jämställdhet och mångfald viktigt.

Naturtillgångar i form av mineral, skog och vattenkraft skapar förutsättningar för den starka basnäringen. Kända varumärken och profilering tillsammans med ett universitet som är förankrat i regionens näringsliv är viktiga faktorer. Basen är länets attraktiva livsmiljöer, innovationskraft, entreprenörskap, infrastruktur och kompetens samt kunskap om vad som påverkar och har betydelse för det hållbara tillväxtarbetet.

Förutom de geografiskt stora avstånden är de största utmaningarna för Norrbotten den demografiska utvecklingen och den framtida kompetensförsörjningen. Avgörande för regionens tillväxt är att det finns arbetskraft och kompetens som matchar arbetslivets behov. Med den allt äldre befolkningen ökar försörjningsbördan och det blir allt svårare att upprätthålla välfärden med minskade skatteunderlag. En ökad koncentration, näringsmässigt och befolkningsmässigt, sker till de större städerna och till de större centralorterna. Tillgång till attraktivt boende är en konkurrensfördel där arbete pågår i flera kommuner för att öka takten på bostadsbyggandet. Skillnader mellan kust och inland, mellan kustlandets stadsbygd och mellan skogslandets glesbygd ökar. Unga, främst unga kvinnor, flyttar från länet och obalansen mellan kvinnor och män ökar.

Länets utbildningsnivå är lägre än för riket i genomsnitt och även här finns det stora skillnader mellan kvinnor och män. Länet har en relativt hög andel elever som avslutar skolan i förtid, det är främst pojkar som inte fullföljer gymnasiet. Länet har högre ohälsotal jämfört med andra regioner. En förklarande faktor är det utanförskap som följer med arbetslöshet. Tillgång till arbete är viktigt för god och jämlik folkhälsa.

Fungerande kommunikationer till, från och inom länet är avgörande för regionens utveckling och tillväxt. Länets geografiska förutsättningar ställer särskilda krav på ett hållbart transportsystem. Norrbottens geografiska läge med långa avstånd och samtidigt glest befolkat är en av de största utmaningarna. Inom kulturområdet, med uppdrag att arbeta för ett tillgängligt kulturliv i hela Norrbotten, medför de stora avstånden i länet att kostnaderna för resor och nödvändiga övernattningar för scenkonstens turnéer ökat dramatiskt. Aktörerna på kulturområdet beskriver ett behov av ökad ekonomisk täckning och hur turnémöjligheterna minskat i takt med krympande ekonomiska resurser. Även kostnader för utställningstransporter, genomförande av föreläsningar och workshops blir omfattande och betungande för ett län av Norrbottens storlek. Variationen av utbudet och möjligheten att delta och arbeta själv med kultur i form av musik, dans, film, teater, konst, litteratur, slöjd och hantverk är viktigt för att skapa attraktiva livsmiljöer i länet.

Kulturpolitiska utgångspunkter

Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen 2009. Dessa mål ska styra den statliga kulturpolitiken men också vägleda kulturpolitiken i kommuner och i landsting/regioner. Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Region Norrbottens vision

Tillsammans för Norrbotten - bästa livet, bästa hälsan.

Visionen är vägledande för all verksamhet som styrs av den politiskt folkvalda församlingen.

Region Norrbottens kulturpolitiska inriktning

Kulturen är en dynamisk och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. I Norrbotten finns det förutsättningar för konstnärligt skapande som utforskar nya områden, överskrider gränser och synliggör olika aspekter av vår tillvaro. Med framtidstro och god självkänsla skapas ett attraktivt län med brett kulturutbud och stort livsutrymme dit människor vill komma, där de vill stanna, vara delaktiga och bidra. Tillsammans i Norrbotten skapar vi bästa livet och bästa hälsan.

Regionfullmäktiges strategiska plan 2018 - 2021

Regionfullmäktige styr med den strategiska planen som grund. Den gäller för en mandatperiod men uppdateras årligen. Planen innehåller planeringsförutsättningar, framtidsutmaningar och de fem perspektiven medborgare, verksamhet, kunskap och förnyelse, medarbetare samt ekonomi. Varje perspektiv har strategiska mål med framgångsfaktorer som regionstyrelsen och verksamheterna arbetar för att nå. För den långsiktiga regionala utvecklingen beslutar regionfullmäktige tillsammans med länets kommuner och andra aktörer om en regional utvecklingsstrategi och kulturplan som gäller för en längre period.

Regional utvecklingsstrategi 2010 - 2020

Den regionala utvecklingsstrategin för hållbar framtid i Norrbotten 2020 är länets överenskommelse om samverkan och prioriteringar för att utveckla Norrbotten, strategin lades fast den 2 december 2011. Utbudet av kultur i form av musik, dans, film, teater, konst och hantverk är viktigt för att skapa attraktiva livsmiljöer. Den lokala och regionala nivåns strategiska samarbete inom ramen för program, planer och strategier skapar möjligheter att utveckla kulturen än mer. Kulturella och kreativa näringar är viktiga för tjänstesektorns utveckling. Arbete pågår under 2017-2019 för framtagande av en ny regional utvecklingsstrategi som ska gälla för 2020-2030.

Principen om armlängds avstånd

För att slå vakt om den konstnärliga friheten är det också avgörande att principen om armlängds avstånd mellan politiska beslut och konstnärligt innehåll upprätthålls. Detta uttrycks i de nationella kulturpolitiska målen. Principen om armlängds avstånd innebär att den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar medan de konstnärliga och kvalitativa bedömningarna överläts till konstnärliga ledare och sakkunniga.

Region Norrbotten och kulturpolitikens genomförande

Region Norrbotten har sedan 2017 ansvaret för den regionala tillväxtpolitiken och att leda processer som bidrar till en hållbar regional tillväxt och utveckling. Sedan 2011 har motsvarande arbete skett inom kulturområdet i och med samverkansmodellens införande med den statliga förordningen. I Region Norrbotten ansvarar utskottet för regional utveckling för de övergripande regionala utvecklingsfrågorna och de regionala kulturutvecklingsfrågorna lyfts i samverkansforumet för regional kultur där sju platser besätts av Region Norrbotten och nio platser av representanter från Norrbottens kommuner.

Arbetet med kulturutveckling utförs inom regionens egna verksamheter, i verksamheter som samägs med kommunerna, projekt som drivs i egen regi, genom stöd till organisationer och medfinansiering av projekt samt genom aktivt ägande i bolag. Region Norrbotten ger också stöd till kunskaps- och metodutveckling, utvecklingsprocesser och nätverk. Ett mål för perioden 2018-2021 är att ta fram överenskommelser för gemensamma utvecklingsinsatser med kommunerna.

Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Varje kommun beslutar om egna ambitionsnivåer och kulturpolitiska inriktningar. Kommunerna har också en avgörande roll för den regionala kulturplanens genomförande. Region Norrbotten ska ur ett regionalt perspektiv komplettera de kommunala insatserna. Budgeten för kulturverksamheten fastställs varje år.

Allmänna utgångspunkter

Jämlikhet

Region Norrbotten ska verka för ett mångfacetterat kulturliv där alla i Norrbotten ska ha samma rätt och möjlighet att ta del av kultur. Både genom eget skapande men också genom att ta del av konstnärligt skapande. Arbetet med jämlikhet bottnar i FNs konvention om de mänskliga rättigheterna som ska genomsyra allt kulturarbete i länet.

Jämställdhet

Jämställdhetsintegrering är den huvudsakliga strategin för att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att påverka samhället och sitt eget liv. Regionens egna kulturverksamheter ska vara ett föredöme och dessa ska driva på ett förbättringsarbete med ett jämperspektiv men även ta hänsyn till normbreddande bemötande samt normmedveten kommunikation. Checklistor för jämställdhetsintegrering och jämlika beslut skickas med samtliga beslut om beviljat stöd.

Länets kulturverksamheter och institutioner, idéburen sektor och kommuner arbetar alla med jämställdhetsfrågan utifrån olika perspektiv och i olika omfattning. Många utvecklingsinsatser har genomförts men området kan utvecklas ytterligare och arbetet behöver vara kontinuerligt. I samverkan med kommuner och kulturaktörer behöver regionen analysera var ytterligare insatser behövs.

Mångfald och inkludering

Norrbotten är i ständig förändring. Den etniska mångfalden ökar och rikedomerna av kulturer behöver tillvaratas samtidigt som inkludering och integrering av nyanlända i länets kommuner är en stor utmaning och möjlighet. Hbtq-frågor med normkritik och inkluderande förhållningssätt i fokus behöver ständigt lyftas. De nationella minoriteternas kultur skapar en direkt mångfald och ska ges en starkare ställning.

Eftersom Norrbotten präglas av rörlighet och kommunikation över gränser skapar det förutsättningar för såväl konflikter som konstruktiva möten mellan människor med olika bakgrunder, identiteter, utgångslägen, värderingar och världsbilder. Arbetet med mångfald pågår på en mängd olika håll i Norrbotten, allt ifrån utbildningar, mångfalddagar, festivaler och diverse kulturprojekt med syfte att främja inkludering. Här kan kulturen ligga i bräschan för samhällsutvecklingen genom att arbeta för ett rikt kulturliv, stödja projekt, skapa mötesplatser, utveckla samverkan och diskutera mjuka värden. Det är också viktigt att ta tillvara på de exempel som finns, lyfta dessa och låta dem bli förebilder.

Tillgänglighet

Ett viktigt insatsområde för att möjliggöra tillgången till kultur är tillgänglighet till kultur för personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkt är FNs konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Region Norrbotten har tillsammans med länets kommuner ett ansvar att säkerställa att de nationella delmålen för kultur uppfylls i arbetet med förverkligandet av funktionshinderpolitikens mål. Det ställer stora och nödvändiga krav på all kulturverksamhet i länet i allmänhet och på regionens kulturinstitutioner i synnerhet. De senaste åren har tillgänglighetsarbetet fokuserat på att uppfylla de nationella delmålen för tillgängligt kulturliv. Men tillgänglighet kräver kontinuitet och långsiktigt perspektiv och en vidareutveckling av detta arbete med tydligare inriktning

mot strategiskt och kunskapsbaserat förbättringsarbete ska därför prioriteras i länets kulturinstitutioner. Samtidigt ska tillgänglighetsarbetet framöver även riktas mot lokala kulturaktörer, här spelar kommunerna en viktig roll. Samarbetet med länets handikapporganisationer och förbund ska utvecklas för att skapa en dialog som kan förbättra tillgängligheten till kultur så att alla i regionen ska få tillgång till kultur utifrån sina egna möjligheter och förutsättningar i så stor utsträckning som möjligt.

Att Norrbottens kulturliv ska genomsyras av jämlikhet kräver öppenhet för nya perspektiv och förhållningssätt. Utbildningsinsatser, att synliggöra och sprida goda exempel och möjliggöra erfarenhetsutbyten mellan kommuner, kulturlivets aktörer och regionen kan stötta utvecklingen inom området. Nyckeln till ett framgångsrikt arbete med ett inkluderande och dynamiskt Norrbotten som välkomnar olikheter är att ständigt söka mer kunskap och att analysera och problematisera erfarenheter och iakttagelser från den egna verksamheten.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Stötta de regionala kulturverksamheternas arbete i jämlikhet, mångfald och inkluderingsfrågor.
- I samarbete med länets kommuner inventera läget kopplat till tillgängligt kulturliv och initiera och samordna behovsstyrda insatser inom området.
- Samtliga institutioner och organisationer med statligt stöd ska revidera framtagna tillgänglighetsplaner och vidareutveckla arbetet med tillgänglig webb, information om tillgänglighet och enkelt avhjälpta hinder.
- I samverkan med kommuner och kulturaktörer analysera var ytterligare insatser behövs för möjligheter till inkludering av nyanlända.

Regionalt fokus - stärkt kulturell infrastruktur

Norrbotten vill och behöver även fortsättningsvis arbeta för att stärka den kulturella infrastrukturen, därför blir arbetet med detta det regionala fokusområdet för perioden 2018-2021. Alla ska ha tillgång till kulturella upplevelser och möjlighet att själv skapa och uttrycka sig. Det innebär att vi behöver ha en infrastruktur med institutioner, scener och miljöer som är tillgängliga för alla i hela Norrbotten. Den kan stärkas genom ökad samverkan och samordning mellan institutioner, främjande verksamheter, kommuner, föreningsliv och enskilda aktörer men även genom samverkan med politikområden som exempelvis utbildning, näringsliv och infrastruktur. Att utveckla kulturella mötesplatser, besöksmål, bibliotek och andra samlingslokaler är centralt för kulturens utveckling.

Den kulturella infrastrukturen definieras inte bara av anläggningar, scener, lokaler, kulturmiljöer och kulturinstitutioner utan också av den samverkan som sker. Det är viktigt för Norrbotten att den kulturella infrastrukturen fortsätter att utvecklas i takt med sin samtid för att möjliggöra kulturupplevelser och kulturdeltagande i varje del av länet.

Den uppmärksammade utvecklingen av relationen storstadsområden och land när det gäller konstnärerna, deras villkor och utveckling, senast genom Konstnärsnämndens utredning *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor*, har en påtaglig relevans för Norrbotten och enskilda kulturskapares och kulturinstitutioners villkor att fungera. Norrbotten ligger långt ifrån storstadsområdena vilket skapar särskilda behov och utmaningar för anställningar, rekryteringar och kompetensutvecklingsmöjligheter för och till verksamheten. Även avstånden i Norrbotten skapar nationellt unika kostnader för traktamenten, logi och resor som behöver kompenseras. En utmaning är också urholkningen av institutionernas statliga medel som bekräftas av bland annat Myndigheten för kulturanalys utredning om länsteaternas ekonomiska utveckling över tid. Den påverkar möjligheten till utveckling av verksamheter, där också utmaningen med de stora kostnaderna för bland annat turnéerna ligger.

Samverkan

Sedan samverkansmodellens införande 2011 har Norrbottens kulturliv utvecklats positivt på många områden. Samråd och dialoger med kommuner, kulturlivet och civila samhället har utvecklats, nya samarbeten och nya verksamheter har etablerats. Idag har allt fler av kommunerna egna kulturplaner där man i de flesta fall kopplar mot regionala mål och prioriteringar.

Överenskommelser med kommunerna

Norbottens fjorton kommuner har ansvar för det lokala kulturlivet och är självbestämmande när det gäller utformningen av den lokala kulturpolitiken. Kommunerna är i varierande grad medfinansiärer av regionala och lokala kulturverksamheter och utvecklingsprojekt inom kulturområdet. Kommunerna står tillsammans för den största andelen av den offentligt finansierade kulturen i Norrbotten. Omfattning och kvalitet på den kommunala verksamheten är därför viktigt för möjligheterna att nå de kulturpolitiska målen. Samverkan blir därför allt viktigare.

En utmaning i samverkan mellan den kommunala och regionala nivån är att vara överens om roller och ansvar när det gäller genomförande och resurser. Tydliggörande av detta är ett nödvändigt nästa steg för kulturutvecklingen i Norrbotten. Detta skulle kunna underlättas genom att regionen och respektive kommun skriver överenskommelser om hur roller och ansvar fördelas. Genom arbete med överenskommelser skulle det kommunala engagemanget kunna ökas gällande utvecklingsinsatser i kulturplanen och det interkommunala arbetet samt vara till gagn även för kulturutvecklingen i den egna kommunen.

I många län och regioner har man redan överenskommelser mellan regionen och kommunerna för kulturens utveckling och man har positiva erfarenheter utifrån detta. Majoriteten av de övergripande utvecklingsinsatserna i kulturplanen berör och behöver ske i samverkan med Norrbottens kommuner. Genom att i dialog med kommunerna arbeta fram förslag till process för detta är förhoppningen att 2021 ha överenskommelser med alla kommuner i Norrbotten.

Temaår 2019 och 2021

I tidigare kulturplan utsågs 2016 till ett temaår för mångfald inom Norrbottens kulturliv där frågor för en ökad mångfald i Norrbotten särskilt skulle belysas. Under året genomförde organisationer, verksamheter, kommuner och region under temat mångfald en rad aktiviteter. Erfarenheterna av att samla sig under ett temaområde renderade ett stort gensvar och gav ett starkt resultat. En mängd projekt och aktiviteter genomfördes i alla kommuner i Norrbotten, av kulturinstitutioner, föreningar och enskilda aktörer. Aktiviteterna nådde ut till en stor del av invånarna, såväl nya som etablerade. Temaåret ledde till att nya mötesplatser och samarbeten skapades som också levt vidare.

Under följande kulturplanepериод kommer två temaår att genomföras, 2019 och 2021. Temat för 2021 beslutas i mitten av planperioden.

2019 Temaår Kulturarv

Ett kulturarvsår har utlyst i Europa 2018. Tanken med året är att belysa vad EU kan göra för att främja bevarande, digitalisering, infrastruktur, forskning och kompetensutveckling på området. Med detta som avstamp vill Norrbotten utnämna 2019 till ett regionalt temaår för kulturarv. Året ska bidra till att främja kulturarvets roll som en av hörnstenarna i den kulturella mångfalden och den interkulturella dialogen. Året ska också medverka till att kulturarvet blir tillgängligare i syfte att främja social sammanhållning och inkludering.

Digitalisering

Det kulturella och kreativa skapande påverkas allt mer av digitaliseringen. Den har förändrat hur kultur produceras och konsumeras och vi blir själva i allt högre grad medskapande. Rollerna som producent och kreatör, konsument och aktiv deltagare, professionell och amatör flyter samman.

Digitaliseringen ger möjligheter att utveckla kulturverksamheter, exempelvis för att skapa interaktiv kommunikation med publik, skapa virtuella rum och verkligheter, eller tillgängliggöra samlingar inom museer och arkiv. Digitaliseringen bidrar också till att ge fler människor möjlighet att uppleva kultur. Samtidigt behövs också en ökad digital kompetens hos invånarna, ett område där bibliotek, studieförbund med flera har en viktig uppgift att fylla.

I Region Norrbotten pågår arbetet med Regional digitaliseringsstrategi som kommer att utgöra kunskapsunderlag in i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, RUS.

Digitaliseringsstrategin betonar att det inte är tekniken som är utmaningen utan människors

och organisationers förmåga att förändra sig, att göra på nya sätt. Mot den bakgrunden behöver regionen både kraftsamla kring och samordna insatser för att nyttja möjligheterna som digitaliseringen innebär för den regionala kulturutvecklingen.

Arrangörskap

Utan ett fungerande och väl utvecklat arrangörskap, med stark lokal förankring, är det svårt att nå ut med ett kulturutbud till en publik i hela länet. Regionen tillsammans med kommunerna behöver stödja och stimulera arrangörskap, underlätta och utveckla förutsättningar för alla arrangörer i Norrbotten. Det behövs en samlad bild av arrangörernas situation i Norrbottens kommuner för att kunna styra utvecklingsinsatser. En stor del av arrangörers förutsättningar av att verka och utvecklas lokalt hanteras inte strukturerat vilket gör att möjligheter till likartade förutsättningar för arrangörer i hela regionen försvåras. Arrangörers värde för lokal attraktionskraft uppmärksammas och tydliggörs ofta inte. Tillväxt av nya arrangörer samt vitalisering inom existerande arrangörsled har till stor del varit föreningarnas eget ansvar. Arrangörerna står för tillhandahållande av viktiga mötesplatser för kommuner och invånare. Arbete behövs för ökad förståelse för arrangörers betydelse för kulturell utveckling och lokal profilering.

Civila samhället

Idag finns brister i kunskapen om civila samhället i Norrbotten. Det saknas en helhetsbild av omfattning, förutsättningar och villkor. Av den anledningen genomfördes år 2017 en kartläggning med syfte att öka kunskapen om civila samhället hos offentlig sektor, organisationerna i civila samhället och allmänhet samt skapa utgångspunkter för dialog och samverkan.

Civila samhället, eller idéburen sektor, som också används som begrepp, har en mycket lång tradition av att bidra till utvecklingen i länet. Sektorn är en stark bärare av att bygga socialt kapital och bidrar till välfärd och demokrati. Den sociala ekonomin främjar också entreprenörskap, lokal utveckling, folkhälsa och sysselsättning. Organisationsformerna inom sektorn är olika. Det kan vara sociala företag, kooperativ, religiösa samfund, fackliga organisationer, stiftelser och föreningar. Varje organisation arbetar självständigt och formulerar själva sin roll och sitt uppdrag. Sektorns spännvid är bred och det finns en mångfald av både aktörer och verksamheter. Organisationerna arbetar bland annat med kultur, social omsorg, utbildning, arbetsmarknadsfrågor, landsbygdsutveckling, rättighetsarbete, folkhälsa, integration, innovation, miljö, sjukvård, jämställdhet med mera. Organisationerna inom sektorn bärs av demokratiska värderingar och utgår från alla människors lika värde. Man skapar förutsättningar för demokratiska samtal och ett öppet samhälle där sektorn tar ett stort ansvar för att hävda respekt, tolerans och människovärde. Civilsamhället är en omistlig del av den svenska demokratin där organisationerna inom sektorn erbjuder människor vägar till engagemang och deltagande i samhällsutvecklingen.

I Norrbotten skulle kulturlivets möjligheter på många orter vara mycket mer begränsade utan organisationerna från civila samhället, utan enskilda personers och grupper engagemang. Det är avgörande för Norrbottens kulturliv med mixen av olika kulturföreningar och kulturinstitutioner. Samarbete och samspel mellan professionell och ideell kulturverksamhet är viktigt för ett levande kulturliv i Norrbotten.

Folkbildning

I Norrbotten finns i dagsläget sju folkhögskolor och nio studieförbund. Organisationerna arbetar delvis med samma ämnesområden men är även nischade inom till exempel konst,

musik och media. Folkbildningens organisationer har en stark ställning i Norrbottens kulturliv och är gemensamt den största civilsamhälleliga aktören på bildnings- och kulturområdet. Folkbildningen arbetar i skärningspunkten mellan det professionella kulturlivet och amatörkultur, mellan utbildning och bildning, mellan civilsamhälle och offentlig sektor, mellan generationer och olika kulturer. Folkbildningens organisationer är närvarande, i olika grad, i alla kommuner i Norrbotten och utgör en mycket viktig resurs för att bygga det goda samhället där alla resurser tas tillvara. Samverkan mellan regionen och folkbildningen sker kontinuerligt i Norrbottens Bildningsförbund, där representanter för de två aktörerna diskuterar gemensamma frågor.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Verka för att alla kommuner i Norrbotten har en kommunal kulturplan.
- I samverkan med kommunerna ta fram förslag till överenskommelser mellan Region Norrbotten och kommunerna.
- Planera och genomföra temaår 2019 samt 2021.
- Kraftsamla och samordna för att nyttja möjligheterna som digitaliseringen skapar.
- Lyfta och synliggöra arrangörernas betydelse för den kulturella infrastrukturen.
- Med kartläggningen av civila samhället som grund utveckla formerna för samverkan mellan civila samhället och Region Norrbotten.
- Reformera modellen för fördelning av verksamhetsbidrag till folkbildningen samt utveckla ny modell för dialog och samverkan.

Barn och unga

Alla barn och unga i Norrbotten ska ha tillgång till ett rikt kulturliv, med möjligheter till egna upplevelser och skapande. Kultur ska vara en självklar del i deras vardag, både i skolan och på fritiden – oavsett var man bor eller vem man är. Utgångspunkten för arbetet med barn och unga är FN:s barnkonvention.

Barn och ungas tillgång till kultur är alltid ett prioriterat område för samverkan mellan Region Norrbotten och kommunerna likväl som det är prioriterat för Region Norrbottens kulturinstitutioner. Möjligheter för barn och unga till upplevelser och eget skapande varierar mellan olika kommuner i Norrbotten. Kommunernas budget för inköp till skolan minskar generellt och allt färre kommuner kan erbjuda Estetiska programmet på gymnasiet på grund av för få sökande. Det krävs samverkan mellan kulturinstitutioner, professionella kulturutövare, konsulenter och utvecklare på Region Norrbotten, skolan och kulturskolan samt föreningar för att utveckla kultur för och med barn och unga.

Länsungdomsrådet

Länsungdomsrådet, LUR, består av unga representanter mellan 13-25 år från länets kommuner. LUR arbetar med att öka barn och ungas inflytande och delaktighet i kultur lokalt och regionalt i Norrbotten. Barn och unga ska kunna uppleva kultur och delta i kulturskapande aktiviteter på sina egna villkor. Region Norrbotten stöttar exempelvis ungt arrangörskap genom Snabba Ryck, ett arrangörsstöd för unga som själva vill genomföra kulturarrangemang av olika slag. De flesta kommuner har samma typ av stöd. Ungdomsrådet utser i samarbete med länsstyrelsen i Norrbotten även representanter till Barents Regional Youth Council, BRYC, och samarbetar med andra unga i Barentsregionen.

Kulturskolorna

I Norrbotten finns eller planeras för kulturskola/musikskola i alla fjorton kommuner och därmed är målet från förra planperioden uppnått. Kulturskolans närvaro i varje kommun och möjlighet till utveckling och breddning av innehåll är den kanske enskilt viktigaste faktorn för barn och ungas möjligheter att själva få skapa och använda kulturella uttryck. I Norrbotten har kulturskolorna ett väl etablerat nätverk med återkommande träffar för att lösa gemensamma frågor. Gemensamma aktiviteter genomförs, såsom konferenser, kompetensutveckling för lärare och ett antal länsläger för elever. På grund av länets geografi är det en utmaning att kunna erbjuda ett brett utbud på respektive kulturskola och det kräver ofta samordning mellan kommuner. Länets kulturskolor efterfrågar stöd från regional nivå för samordning av gemensamma, länsövergripande aktiviteter och kommunikation.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Stärka ungas delaktighet och arbeta aktivt för att alla länets fjorton kommuner ska finnas representerade i länsungdomsrådet.
- Utveckla arbetssätt och metoder för länsungdomsrådet.
- Skapa mötesplatser och forum där unga kan utbyta erfarenheter samt träffa regionala beslutsfattare och diskutera aktuella frågor.
- Undersöka möjligheter för en regional samordnare för barn och unga/kulturskolorna, där regionen och kommunerna samfinansierar.

Nationella minoriteter och urfolk

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och lika många erkända minoritetsspråk. EU:s ramkonvention om skydd för nationella minoriteter ratificerades 2000 och en lag trädde i kraft den 1 januari 2010. Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Samerna är dessutom ett urfolk och har även sina språkliga rättigheter skyddade i grundlagen.

Bakgrund

Nationella minoriteter och urfolk är en unik del av Norrbottens rika kulturliv. Det är av stor betydelse att stödja utvecklingen av såväl kultur och konstnärlig utveckling som minoritetsspråken. Inom kulturområdet ses en utveckling där fler lyfter fram sin nationella minoritetsidentitet och använder den i sitt konstnärliga uttryck och skapar konst av den egna erfarenheten och historien. Konstnärer och kulturarbetare ifrågasätter normer, stereotyper och koloniala perspektiv vilket förändrar samhällets syn på minoriteterna och skapar tolerans, inte minst inom den egna gruppen. Mångfalden inom området är en tillgång som behövs tas tillvara på. En rörelse finns och vilja att ta tillbaka och använda sitt nationella minoritetsspråk oavsett om man talar finska, meänkieli, romani chib eller samiska. Det är en utveckling som regionen stödjer och det är av yttersta vikt att språken synliggörs, inte minst i regionens egen verksamhet. Kunskap om nationella minoriteters och samers situation behövs i majoritetssamhället och det är ett gemensamt ansvar för hela regionen.

Region Norrbottens institutioner

Inom kulturområdet har Region Norrbottens institutioner uppdrag kring nationella minoriteter och urfolks kultur och språk. Regionbibliotek Norrbotten satsar på läs- och skrivfrämjande projekt, programverksamhet på biblioteken och en skrivtävling för meänkielispråkiga barn och unga. Läsfrämjandeprojektet Från fjäll till kust har även nationella minoriteter och urfolk, specifikt barn och unga, som målgrupp. Regionbiblioteket ansvarar även för att dela ut Giellaskurppo, det samiska språkpaketet som riktar sig till nyblivna föräldrar som vill tala samiska med sitt barn. Region Norrbotten stödjer Met Nuorets arbete med att ta fram ett liknande språkpaket för meänkieli, även ett sverigefinskt språkpaket på finska finns sedan tidigare. Resurscentrum för litteratur arbetar med att lyfta fram litteraturen som konstform och underlätta författarskap, utgivning av litteratur, litteratursamverkan och att synliggöra litteratur på nationella minoritetsspråk och urfolksspråk.

Samverkan

Tillsammans med företrädare för nationella minoriteter och urfolk skapas gemensamma mötesplatser och former för utveckling av det minoritetspolitiska området. Exempel på verksamhet som Region Norrbotten stödjer är arbetet med Samiskt litteratur och författarcentrum i Jokkmokk, förstudie för Giron samí teáhter som samisk nationalscen i Sverige samt bildandet av Språkcentrum för meänkieli och finska. Enheten för kultur och utbildning har egna samråd och dialogmöten där representanter från idéburen sektor och kulturlivet möts.

I Norrbotten är tio av länets fjorton kommuner förvaltningskommuner vilket innebär att de nationella minoriteterna och det samiska folket har särskilda rättigheter. I kommunerna bedrivs ett omfattande arbete med kultur- och språkaktiviteter. Region Norrbotten arbetar med

att stödja kommunernas arbete för att skapa strukturer och förutsättningar för nationella minoriteter och urfolk att verka lokalt. Det strategiska centrala arbetet i Region Norrbotten regleras genom en överenskommelse med de nationella minoriteterna. En liknande överenskommelse är framtagen för samrådsarbetet med det samiska folket. Samråd genomförs regelbundet. Båda överenskommelserna har en tillhörande handlingsplan som följs upp årligen. Där ingår, förutom språk och kultur, insatser i hälso- och sjukvård, kommunikation och kompetensutvecklande åtgärder. Inom hälso- och sjukvård ser man över möjligheten att delta i den nationella satsningen kring romska hälsoinspiratörer i vården där vikten av romsk kulturkompetens lyfts fram. Ett samarbete kring samisk hälsa och samisk kulturkompetens i vården är under uppbyggnad med Västerbottens läns landsting, Region Jämtland Härjedalen, Sametinget och det samiska civila samhället.

Stödinsatser

Region Norrbotten fördelar verksamhetsbidrag till ett antal organisationer som har uppdrag att arbeta med nationella minoriteters och det samiska folkets kultur: Åjtte fjäll- och samemuseum, Giron samí teáhter, Jord, Korpilombolo kulturförening, Samernas utbildningscentrum, Sáminuorra, Svenska Tornedalingarnas riksförbund STR-T, Sverigefinska Riksförbundet, Tornedalsgillet och Tornedalsteatern. Regionens projektstöd delas i hög utsträckning ut till nationella minoriteters och samisk kultur, exempel på projekt som erhållit stöd är översättning av barnlitteratur på meänkieli, uppmärksammandet av Finlands 100 års-jubileum och romska kulturella högtider.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Synliggöra och öka kunskapen inom regionen om nationella minoriteters och urfolks språk och kultur.
- Stärka nationella minoriteters och urfolks språk genom språkrevitalisering främst för barn och unga.
- Utveckla gemensamma mötesplatser för kulturen och det civila samhället att ta del av varandras erfarenheter och kulturyttringar.
- Att Norrbotten som del av Sápmi ska arbeta för att ytterligare stärka förutsättningarna för det samiska kulturskapandet både om den tar sig uttryck i traditionella eller moderna former.
- Att stärka nationella minoriteters kulturskapande och utveckling av kulturella uttryck, identitet och språk.

Kultur som hälsa

Kultur och hälsa bygger på samarbeten mellan kultursektorn och hälso- och sjukvården, omsorgen och folkhälsan. Detta för att bidra till hälsa för invånarna och samtidigt ge kultursektorn möjlighet att nå nya målgrupper. Utgångspunkt är kulturen och hälsans egenvärde och allas rätt till att ta del av och aktivt delta i kultur. Men också att det finns ett samband mellan kultur och hälsa som kan ge positiva effekter.

Region Norrbotten har genomfört många projekt, aktiviteter, utbildningsinsatser och inspirationsdagar de senaste åren. Kultur på sjukhusen med Kultur i entrén, Digital Live Arena, sjukhusclowner och konstutställningar är exempel på aktiviteter som personal, patienter och besökare fått ta del av på länets sjukhus. Andra satsningar som genomförts är dansmetoden för att främja ungas psykiska hälsa, inspirationsprogram med möjlighet att musicera för patienter på den länsgemensamma psykiatrin i Piteå, slöjdvagnen inom vård vid livets slutskede och Norrbottens museums minnesväskor. Regionen har även satsat på genomtänkta vård- och personalmiljöer med konstnärlig gestaltning.

Arbete med kultur och hälsa kräver en bred samverkan och ett delat ansvar för att uppnå goda resultat. Ofta finns olika syften, mål och intressen kring samverkan bland aktörerna varför en gemensam förståelse för varandras utgångslägen och behov är avgörande för att mötas i ett gemensamt utvecklingsarbete. Här finns ett behov av att utveckla samverkan ytterligare och stötta framväxten av hållbara strukturer för arbete med kultur och hälsa inom regionen och i Norrbottens kommuner. Det handlar om att skapa förutsättningar för interna och externa mötesplatser och samarbeten och utarbeta tydliga arbetssätt och metoder samt kvalitetssäkring av aktiviteter, program och koncept. Regionen vill också öka medvetenheten och kunskapen om kulturens möjlighet att bygga och uppnå god hälsa och kontinuerligt genomföra insatser för att inspirera, informera och utbilda om sambandet mellan kultur och hälsa. Antalet äldre människor ökar i Norrbottens befolkning som alla ska ha möjlighet att ta del av kulturlivet, även inom ramen för äldreomsorgen. Här finns stora utmaningar i att främja äldres tillgång till och medskapande i kulturlivet.

Förutsättningarna för framtidens arbete utgår från regionens verksamhetsövergripande strategi för kultur och hälsa. Med en tydlig ambition att kultur ska bli ett självklart komplement i arbete som berör vård, omsorg och rehabilitering samt vid hälsofrämjande och förebyggande insatser. Målgrupperna för arbetet är medborgare, medarbetare, beslutsfattare, samarbetsparter och kulturarbetare. Fokus ska läggas där det finns ett särskilt behov av att överbrygga hälsoklyftor och uppnå en mer jämlik hälsa.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Stärka möjligheterna för kultursektorn att ingå i kultur- och hälsasamarbeten.
- Fördjupa samarbetet med Folkhälsocentrum inom regionen med fokus på att främja barn och ungas hälsa.
- Utveckla former för dans som komplement till traditionell behandling och i förebyggande och hälsofrämjande syfte.
- Stärka samarbetet med Luleå tekniska universitet och Forsknings- och innovationsenheten inom Region Norrbotten med ambition att identifiera och starta minst ett forskningsprojekt under kulturplaneperioden.

- Skapa former för konst inom hälso- och sjukvården med fokus på interaktion mellan konst, vårdtagare och personal.
- Utveckla samverkan med kommuner som aktivt arbetar med kultur för äldre inom ramen för äldreomsorgen.

Kultur som näring

Nya näringar som växer fram inom den kulturella sektorn är viktiga för att bredda och diversifiera Norrbottens näringsliv. Att professionella kulturskapare kan verka och bo i länet bidrar till att skapa attraktiva livsmiljöer för människor och ger livskvalitet. Region Norrbottens uppgift är att förbättra förutsättningarna för kulturella näringsidkare genom att samla mer kunskap, kartlägga näringarna och arbeta tvärpolitiskt med stödjande insatser. Frågan berör såväl kultur- som näringslivsförvaltningar, regionalt och kommunalt.

Utifrån Konstnärsnämndens rapport, *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor*, publicerad i december 2016, kan man utläsa att Norrbotten har en relativt hög andel kulturskapare per invånare och ligger på nionde plats av Sveriges 21 län. Kommunerna i Norrbotten med högst antal kulturskapare per invånare är Jokkmokk, Luleå, Kiruna och Piteå. De kommunerna har alla konstnärliga utbildningar knutna till sina orter på folkhögskolenivå eller högskole-/universitetsnivå. Det visar hur viktiga utbildningarna är för att utveckla regionens kulturliv men även att de större städerna i länet är viktiga nav i sina områden. Rapporten visar också att ju yngre kulturskaparna är, desto fler tenderar att flytta till storstäderna och då främst Stockholm. Norrbotten står inför en utmaning att locka de yngre kulturskaparna att stanna i regionen eller att komma tillbaka efter färdig utbildning. Det regionen kan erbjuda i form av billigare boende, möjligheter till studios och ateljéer och andra typer av projektbidrag, mobilitetsbidrag och stipendier är en del i att göra det attraktivt att flytta tillbaka till Norrbotten efter avslutad utbildning.

Under 2016 och 2017 har särskilda satsningar inom kulturella och kreativa näringar, KKN, genomförts.

- Den tidigare kartläggningen av kulturella och kreativa näringar i Luleå och Piteå från 2013, *En ny näring växer fram*, har uppdaterats och publicerats under 2017. Den nya kartläggningen omfattar hela Norrbotten och visar att kulturella och kreativa näringar växer i länet.
- En utbildning i samarbete med Umeå universitet och Creative Consulting AB, för kommunala och regionala tjänstepersoner från både kultur- och näringslivsförvaltningar har genomförts.
- En regional handlingsplan för de kulturella näringarna tas fram under hösten 2017.

Resurscentra

En medveten satsning på att skapa centrumbildningar har lett till att Region Norrbotten idag har två etablerade resurscentra; Resurscentrum för konst och Resurscentrum för litteratur. Det förstnämnda har som syfte att stärka det professionella konstlivet i regionen genom att arbeta med uppdragsförmedling, skapa utställningsmöjligheter och arrangera fortbildning för länets konstnärer och konsthantverkare. Läs mer under området *Bild och form*.

Resurscentrum för litteratur är ett nav i det litterära Norrbotten och syftar till att underlätta författarskap, utgivning av litteratur och litteratursamverkan i länet. En stor del av resurscentrums verksamhet består av rådgivning riktad till länets författare, förläggare och andra litteraturaktörer. Rådgivning ges främst inom områdena finansiering, marknadsföring, egenutgivning, samverkan, skrivande och e-böcker. Läs mer under området *Bibliotek, läs- och litteraturfrämjande verksamhet*.

Duodji

Duodji är det hantverk och konsthantverk som tillverkas av samer och utgår från samiska traditioner, formtänkande, mönster och färger. Uttrycket Sámi Duodji används också som ett

äkthetsmärke för traditionellt samiskt hantverk och samiskt konsthantverk. Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji är en nationell stiftelse och har sitt säte i Jokkmokk.

Stiftelsen är huvudman för tre nationella utvecklare i Duodji och har verksamhetsmedel från Nämnden för hemslöjdsfrågor, NFH. Utifrån samiska traditioner och behov arbetar de nationella utvecklarna för att samiskt hantverk ska utvecklas och leva vidare både som kulturyttring men även stärkas som näring. De nationella utvecklarna arbetar inom var sitt specialområde med hantverk och kulturarv, näring samt marknadsföring och kommunikation. Målsättningen är att bidra till att de samiska hantverkarna kan ha ett livskraftigt företagande och att det samiska hantverket berikar kulturyttringarna i länet.

Sameslöjdsstiftelsen har för närvarande kännedom om närmare sju hundra samiska hantverkare, både företagare och bruksbehovshantverkare. De samiska hantverkarna finns över hela landet, men de flesta finns i landets norra delar, till exempel i Norrbottens län. Hantverk och konsthantverk med samiskt ursprung är av särskilt värde i och utanför Norrbotten och är en del av den regionala tillväxten och de kulturella näringarna.

Målsättningen under de kommande åren är att duodji i högre grad ska ingå i privat och offentlig utsmyckning samt finnas med vid representation i internationella sammanhang. Målsättningen är också att påverka nationella beslutsfattare att särskilt främja urbefolkningens kulturnärings. Exempel på detta kan vara att det finns en särskild SNI-kod för duodji och att duodji har den lägsta momssatsen.

Film pool Nord

Länets regionala filmbolag Film pool Nord firade sitt 25-års jubileum 2017. I Norrbotten har Film pool Nord såväl det filmkulturella som det näringsinriktade uppdraget på filmområdet. Filmverksamheten i Norrbotten har på relativt kort tid profilerat sig som den nordligaste noden där attraktionsfaktorer som dramatisk natur och mångkulturell kontext är viktiga. Bolaget ägs gemensamt av Region Norrbotten och 12 kommuner i Norrbotten.

Film pool Nord investerar i projektidéer och bedömer dess konstnärliga, publika och regionala kvalitet. Mottagaren är ett produktionsbolag som har ansvar för att fullfölja och leverera filmprojektet enligt ursprunglig intention. För mer omfattande filmprojekt som dramaserier och långfilm för biograf är produktionsbolaget sällan lokaliserat i Norrbotten. Varje produktion ska däremot konsumera regionalt i form av återköp av filmrelaterade tjänster, varor och inköp av tjänster från kringliggande näringar och övriga serviceföretag. I studien *Brottsplats Kiruna, Cloudberry Communications* från 2016 framgår att varje investerad krona från Film pool Nord gav Norrbotten 3,57 kronor tillbaka i återköp av varor och tjänster.

I Norrbotten finns en omfattande och varierad kompetens hos filmföretagare och filmarbetare för att möjliggöra film- och tvinspelningar. Regionen är särskilt stark inom ljud från inspelning till efterbearbetning. Här finns en koppling mellan Luleå tekniska universitet med dess ljudingenjörsutbildning till filmutvecklingen i Norrbotten.

Det är av stor vikt för branschens långsiktiga utveckling att förmå biografpubliken i Sverige att välja svensk film. På nationell basis går utvecklingen därför mot färre produktioner men med högre kvalitet och därmed större budget. Det är en utmaning för Norrbotten att hävda sig såväl på den nationella som på den internationella marknaden. För Film pool Nord och Norrbotten kräver konkurrenssituationen att högre belopp investeras i varje projekt. Det riskerar i sin tur att utarma den regionalt baserade branschen om antalet sysselsättningstillfällen per år sjunker.

Norrbottnen har tillsammans med Västra Götaland och Skåne efterlyst likartade konkurrensvillkor jämfört med grannländerna och övriga Europa. Sverige tillhör tillsammans med Polen och Danmark de länder som ännu inte infört statligt finansierade produktionsrabatter. Det finns en risk att fler svenska filmprojekt helt eller delvis spelas in i annat europeiskt land på grund av lägre kostnadsbild.

BD Pop

BD Pop är ett utvecklingsbolag, resurs- och produktionscentrum för populärmusik från Norrbotten med uppgift att stödja det fria musiklivet, regionala artister och musikproduktioner samt stärka musikbranschens utveckling. Bolaget ägs av Region Norrbotten samt kommunerna Boden, Jokkmokk, Luleå, Pajala, Piteå, Älvsbyn, Övertorneå. BD Popstudion är en viktig resurs och nav för samarbeten för länets musiker, låtskrivare, producenter och tekniker. Distribution av musik genomförs via tjänsten DigiNorth för digital utgivning av artister som inte har kontrakt med något skivbolag men ändå är redo att släppa sin musik. Genom marknadsföring arbetar bolaget långsiktigt med artister i uppstarten av att lansera sin musik med att ta fram en tydlig profil, webb, pressmaterial och spelningar. BD Pop deltar också på nationella och internationella arenor för att marknadsföra norrbottensk musik och verksamheten.

Utvecklingsprojekt genomförs i egen regi eller tillsammans med andra aktörer och medfinansiärer. Exempel på utvecklingsprojekt är musikfestivalen Musikens Makt, Popkollo för tjejer, Studio Net, Länet Live samt BD Songwriters.

BD Songwriters är ett spjutspetsprojekt med fokus att stötta låtskrivare från Norrbotten. Genom resor för låtskrivningssamarbeten, utbildning samt kontakter med internationell musikbransch ges möjligheter att verka på en internationell marknad och skapa förutsättningar för yrkesverksamma inom näringen att verka i länet. Under 2017 kommer BD Pop tillsammans med Luleå tekniska universitet att starta en ny utbildning i Piteå för gehörsbaserat musikskapande. Tillsammans med Filmpool Nord, i deras nya studio i Boden, planeras ett utvecklingsprojekt för musikvideoproduktion.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Stötta utvecklingen av de kulturella och kreativa näringarna genom samordning mellan kultur och näringsliv, både på kommunal och på regional nivå.
- Utveckla och genomföra den regionala handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar.

Interregionalt och internationellt samarbete

Interregional samverkan

Norrbottnen har inom kulturområdet en omfattande samverkan med andra län och regioner. Särskilt tydligt framstår samarbetet med de tre övriga norrlänen. Samarbetet har sin utgångspunkt i gemensamma utmaningar som att överbrygga avstånd, utveckla starka, nationellt intressanta norrländska scener och verksamheter och förmera ett kvalitativt utbud av kultur till den norrländska befolkningen på jämlika villkor. Utbytet sker särskilt inom scenkonstområdet men även genom långvarig musei-, biblioteks- och konsultsamtverkan. Kompetensutveckling för kulturskapare inom olika konstområden kan utvecklas vidare i samarbete mellan de fyra nordligaste länen. Några exempel är på samverkan är Nätverket för Norrlands Musikteater och Dans, läns museernas samverkansavtal, konstkonsulenternas pedagogiska nätverk, musikinstitutionernas utvecklade turnésamtverkan genom Musik i Norr, länsteaternas samverkan genom Norrscen och projektet Mer till fler, regionbibliotekens samverkan kring gemensamt program vid Bok och biblioteksmässan och med erfarenhetsutbyte av läsfrämjandeuppdraget. På filmområdet samverkar Norrbotten särskilt med Västerbotten inom det filmkulturella området och talangutvecklingsprogrammet Talang AC/BD och hemslojds konsulenterna arbetade tillsammans fram utställningen Next Level Craft som rönt internationellt intresse.

Medel inom samverkansmodellen har tillskjutits till interregional samverkan från 2017 och arbete genomförs för att skapa möjligheter för modellutveckling, nätverksbyggande, gemensam kompetensutveckling och erfarenhetsutbyten.

Internationell samverkan

Den regionala kulturen i Norrbotten har sedan länge ett utvecklat samarbete med regioner och institutioner i Barentsområdet. Genom aktivt deltagande i Barents Euro Arctic Council, BEAC, och gruppen Joint Working Group on Culture uppstår initiativ och projekt där Norrbotten får möjlighet att utbyta erfarenheter, bygga nätverk och utveckla verksamheter. Genom vänortsavtal med Troms Fylke finns ett utbyte, bland annat inom musikområdet.

Region Norrbotten är medlemmar i Assembly of European Regions, AER, där visst utbyte och gemensamma projekt genomförs inom kulturområdet. Regionen behöver dock stärka samarbetet med övriga delar av Europa, i syfte att stödja konstnärlig utveckling och kvalitet. Konstnärer och kulturskapare i Norrbotten behöver ges ökade möjligheter till möten och utbyten, både på hemmaplan och i annat land. En utökad residensverksamhet, där konstnärer kommer till Norrbotten för att verka under en tid eller där norrbottniska konstnärer har möjlighet att verka i annat land, bidrar till att utveckla den konstnärliga kvaliteten. EU-programmet Kreativa Europa har hittills inte sökts från Norrbotten och detta behöver regionen uppmuntra och stödja.

Fristäder i Norrbotten

Det finns idag ett femtontal fristäder i Sverige, två av dessa finns i Norrbotten, i Luleå respektive Piteå. Fristadsprogrammet administreras av International Cities of Refuge Network, ICORN, med stöd av Statens Kulturråd och Migrationsverket. Fristadsprogrammet syftar till att värna yttrandefriheten och försvara det fria ordet genom att ge en förföljd konstnär möjlighet att utöva sitt yrke i en trygg miljö, som erbjuder såväl goda levnads- som

arbetsvillkor. I Sverige får konstnären en fristad under två år för att kunna leva och fortsätta arbeta med sitt yrke i trygghet. Inbjudande kommun står för försörjning och bostad under de två åren. Till gruppen konstnärer räknas journalister, musiker, filmare, dramatiker och andra professionella skribenter och konstnärer som förföljs eller hotas på grund av sitt arbete och därför behöver en fristad.

Luleå Kommunfullmäktige har avsatt medel för att göra Luleå kommun till en fristad. Dessa medel ska täcka kostnaden för stipendium, boende, medlemskap i ICORN, fristadskoordinator och övrigt. Piteå kommun har avsatt medel för att bevilja fristad för en musiker. Att valet föll på en musiker beror på den goda infrastruktur som finns inom musikområdet i kommunen.

Residens

Residensverksamhet innebär att konstområden i Norrbotten har möjlighet att skapa ett inflöde av konstnärlig inspiration genom att konstnärer utifrån kan verka i Norrbotten under en period. Inom flera konstområden pågår redan residensverksamhet och möjligheter undersöks via framförallt nya projekt, både inom regionen i samarbete med enskilda kommuner men även via internationella projekt. Inom musikområdet genomförs kompositörsresidens årligen kopplat till storbandet Norrbotten Big Band och till den nutida musik-kammarensemblen Norrbotten NEO. Vid Studio Acusticum har Konstnärdsnämnden sitt enda nationella kompositörsresidens. Inom dansområdet har mindre dansresidens genomförts via Dans i Nord och här planeras för en utökad residensverksamhet där ett antal kommuner i länet involveras. Möjligheten till utökad residensverksamhet inom dansområdet är särskilt viktigt, då dansens utveckling i Norrbotten varit svag. Projektet Ung Scen Norr har ingen fast konstnärligt ledare utan väljer varje år ett konstnärligt team utifrån den tematik som arbetas med. För konstområdet finns liknande projektförslag framtagna där konstnärer kopplas till olika kommuner och verksamheter. Havremagasinet konsthall, har återkommande residensverksamhet och ett större Barentsprojekt pågår där konstnärer från olika länder deltar. I Kiruna delas Kirunastipendiet ut, ett konstnärstipendium som bland annat innebär möjlighet att låna och bo gratis i en konstnärslägenhet i stadens centrum. Cirka femtio konstnärer per år nyttjar denna möjlighet.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Fortsätta utveckla den interregionala samverkan mellan de fyra norrlänen.
- Vidmakthålla och utveckla samverkan inom Barents.
- Stärka utbytet med länder i Europa/EU.

Konst och kulturområden

På sidorna 26-57 beskrivs och redovisas de sju områden som ingår i förordningen för samverkansmodellen samt kulturmiljöområdet. Områdena ges en samlad och fördjupad bild utifrån en översiktlig beskrivning av området i Norrbotten och sedan specifikt för de verksamheter som ingår i samverkansmodellen och har statliga medel. Utvecklingsinsatser som planeras följer därefter.

Eftersom Norrbottens plan är en så kallad masterplan beskrivs även ett urval av verksamheter inom kulturområdet i länet som har regionala och/eller kommunala medel. I syfte att inte i alltför hög grad upprepa information och text från tidigare planer och kompletteringar så har intentionen varit att så långt det är möjligt hålla texterna korta men ändå tydliga. De professionella kulturskaparnas förutsättningar inom respektive områden beskrivs såväl inom kulturområdena som i avsnittet Kultur som näring.

Arkiv

Arkiven i Norrbotten innehåller text, bild, film, ljud och föremål som är viktiga för förståelsen av hur vårt samhälle utvecklats. Arkiv kan generellt delas in i den offentliga respektive enskilda sektorn. För den offentliga sektorns arkiv finns lagar som styr och reglerar förvaring, bevarande och hantering av arkivföremål. Den enskilda sektorns arkiv är oreglerade och bevaras i olika grad och med olika möjligheter att hantera förvaring och tillgänglighet. De enskilda arkiven är oskyddade och därför behövs stöd med att bevara och förvalta sina samlingar. De enskilda arkiven kommer från privatpersoner, föreningar, företag, släkter, stiftelser och liknande, inte myndigheter eller kommuner.

Den offentliga sektorns arkiv utgörs bland annat av Länsstyrelsen i Norrbottens län, Region Norrbotten och länets 14 kommunarkiv. Exempel på enskilda arkiv i Norrbotten är Sveriges Radios sändningsarkiv, Norrbottens-Kurirens arkiv, Norrbottens Föreningsarkiv och LKAB:s företagsarkiv. Norrbottens Föreningsarkiv och Norrbottens museum driver tillsammans Arkivcentrum Norrbotten i Luleå, där även landstingsarkivet har sin verksamhet. Länsstyrelsens äldre handlingar förvaltas huvudsakligen av Landsarkivet i Härnösand. I länet finns exempelvis LKAB:s omfattande arkiv som skildrar en väsentlig del av malmfältens utveckling.

Digitalisering är en gemensam utmaning för hela arkivsektorn där teknikutveckling och kompetensutvecklingsinsatser är viktiga delar för att möjliggöra systematisk digitalisering framför allt av efterfrågade handlingar. Digitalisering och digitalt tillhandahållande av arkivinformer utgör en central förutsättning för arkivens arbete med tillgängliggörande, bevarande och kunskapsdemokrati.

En stor utmaning är hur företagsarkiv som representerar olika områden av länets företagsamhet ska bevaras och tillgängliggöras för framtida forskning. Företagens ansvar och medvetenhet om sina arkiv och deras historiska värde måste främjas.

Norrbottens museums arkiv

Museets arkiv speglar museets verksamheter. Det innefattar handlingar om arkeologi, bebyggelse, kulturmiljövård, samtidsdokumentation, konst, historia och nationella minoriteter. Arkivets innehåll bygger på aktiva insamlingar samt donationer från exempelvis norrbottniska företag, föreningar, hembygdsgårdar och privatpersoner. Tidningarna Norrbottens-Kurirens och Norrländska Socialdemokratens arkiv förvaltas av Norrbottens museums arkiv. Därtill finns avskrifter och kopior av material som rör Norrbotten från andra arkivinstitutioner.

Norrbottens Föreningsarkiv

Norrbottens föreningsarkiv är en ideell organisation som har i uppgift att dokumentera, bevara och tillgängliggöra handlingar och övrigt material som produceras av föreningarna i länet. I dagsläget förvaras och förvaltas över 3 000 föreningsarkiv med material som sträcker sig från 1600-talet fram till idag. Samlingarna visar länets omfattande föreningsverksamhet och har ett stort kulturhistoriskt värde. Alla verksamma föreningar i Norrbotten har möjlighet att bli medlemmar och lämna in arkivmaterial för behandling och förvaring. Föreningsarkivets verksamhet sker i nära samarbete med Norrbottens museum.

Arkivcentrum Norrbotten

Norrbottens museum och Norrbottens Föreningsarkiv driver Arkivcentrum Norrbotten i Luleå. Arkivcentrum har öppet för allmänheten med bemannad forskarmottagning. Den publika verksamheten samordnas med museets bildarkiv och föremålssamlingar genom studiebesök och tematiska evenemang. Genom Arkivcentrum har möjligheterna för allmänheten ökat att ta del av arkivhandlingar, litteratur och fotografier. Det tydliggör och förstärker arkivens betydelse som källa till information och kunskap om samhället och dess utveckling.

Åjtte arkiv

Åjtte är ett svenskt fjäll- och samemuseum som innehar arkivalier som rör fjällregionen och den samiska kulturen. Museets arkiv, Ája, innehåller många unika publikationer, dokument och enskilda arkiv från samiska organisationer. Arkivet lockar besökare och gästforskare från olika delar av världen. En digitalisering av materialet har genomförts på allt förutom av de samiska enskilda arkiven. Museet arbetar med ett projekt som syftar till att samla in samiska konstnärsarkiv, projektet ägs av Samiskt arkiv i Finland. Det ska medföra att arkivet blir mer tillgängligt för nya generationer slöjdare och konstnärer. I regeringens kulturarvsproposition finns ett förslag att Institutet för språk och folkminnen i samarbete med Sametinget ska utreda behovet av ett särskilt samiskt arkiv.

Övriga arkiv

I Norrbotten återfinns också en mängd kommun- och föreningsarkiv. Gällivare och Kiruna kommun har stora bildarkiv och bildsamlingar. I Kiruna nya stadshus kommer det att finnas klimatanpassade lokaler för de totalt 170 000 glasplåtar/negativ som finns i samlingen. I Haparanda återfinns Mia Greens fotoarkiv, med 100 000 krigs- och porträttfotografier från början på 1900-talet och där arbete nu pågår med att digitalisera samlingen. Övertorneå kommun driver Nordkalottens kultur- och forskningscentrum med Nordkalottbiblioteket samt bild- och arkivsamlingar. Det innehåller en rik samling av litteratur, arkiv- och släktforskningsmaterial och pressklipp om trakterna norr om den 65:e breddgraden.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Fortsätta arbetet med digitalisering och tillgängliggörande av arkivens och bildarkivens samlingar.
- Synliggöra arkivens samlingar för olika målgrupper med fokus på tillgänglighet, jämställdhet, jämlikhet och mångfald.
- Genom informations- och utbildningsarbete till allmänheten skapa större deltagande och ökad spridning av arkivmaterial.
- Öka pedagogiska och andra förmedlingsinsatser när det gäller länets arkivverksamheter för att nå nya grupper, särskilt barn och unga i grund- och gymnasieskolor.
- Stärka arkivens roll som undervisningsresurs och kunskapskälla gentemot forskarsamhället.
- Utveckla former för samverkan mellan arkiven i regionen.

Bibliotek och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

På regional nivå i Norrbotten verkar idag både Regionbibliotek Norrbotten och Resurscentrum för litteratur. Regionbibliotek Norrbotten arbetar med biblioteksutveckling, läs- och skrivfrämjande samt litteraturförmedling, medan Resurscentrum för litteraturverksamhet syftar till att lyfta litteraturen som konstform och underlätta författarskap, utgivning av litteratur och litteratursamverkan i Norrbotten.

Ett gemensamt projekt har genomförts för ökad programverksamhet på nationella minoritetsspråk på biblioteken. Under projektet har en skrivartävling anordnats för meänkielispråkiga barn och unga. För ökad tillgång till litteratur på meänkieli har titlar i den nationella katalogen LIBRIS försetts med innehållsbeskrivningar på meänkieli och svenska. Arbetet är en vidareutveckling av den meänkielibibliografi som funnits i länet och som nu även kommer övriga landet till del.

Regionbiblioteket och Resurscentrum för litteratur samarbetar för att främja litteraturen, skrivandet och de nationella minoriteterna och urfolkets språk. Bland annat har ett mentorskapsprogram utprovats där barn har fått möta en författare från länet för att utveckla sitt skrivande.

Folkbiblioteken och Regionbiblioteket har bildat organisationen Biblioteken i Norrbotten. På så sätt kan biblioteksinfrastrukturen stärkas och ge likvärdig tillgång till bibliotekstjänster i länet. Regionen har för kommunernas räkning upphandlat system och slutit avtal för länsgemensamma e-tjänster, vilket medfört ökad tillgång till böcker och andra medier för länets invånare. Med gemensamma kommunikationsinsatser och en enhetlig grafisk profil ska biblioteken arbeta för att öka sin synlighet och därmed människors kännedom om innehåll och utbud.

Regionbibliotek Norrbotten

Regionbibliotek Norrbotten ska främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbibliotek som är verksamma i länet. Det görs genom samordning, processledning, rådgivning och handledning. Med omvärldsbevakning och kompetensutvecklande insatser är den regionala biblioteksverksamheten ett stöd för kommunerna och för det lokala och regionala utvecklingsarbetet inom biblioteksområdet.

Regionbiblioteket ska bidra till litteratur, läsning och skrivande i länet genom en framtagen treårig regional läsluststrategi. Inom projektet Fjäll till kust som stöds av Kulturrådet och Sparbanken Nord, har metoder utprovats och aktiviteter genomförts på biblioteken. Ett digitalt utbildningsmaterial har skapats för att arbeta med läsfrämjandeplaner i kommunerna.

Målgrupper med särskilt fokus är barn och unga och vuxna i barns närhet, men även personer med annat modersmål än svenska, nationella minoriteter och urfolk är prioriterade.

Barn och ungas eget skapande och möjlighet till kulturella uttryck är ett prioriterat område.

Regionbiblioteket driver tillsammans med kommunerna webbplatsen Polarbibblo.se, en plats där barn får uttrycka sig genom bild, skrift och läsning. Webbplatsen används även som ett verktyg av pedagoger inom skolarbetet. Berättelser, dikter och andra verk skickas in av barn från hela landet. Sedan redigeras de och publiceras av redaktörer vid folkbiblioteken.

På webbplatsen Norrbottensförfattare.se presenteras litteratur och författare från länet. Detta för att öka kännedomen om Norrbottens författarskap och locka fler att läsa norrbottnisk

litteratur. Ett arbete pågår med att överföra författarporträtten till Bibblo.se och på så sätt förenkla möjligheten till lån på biblioteken.

Samarbete och samverkan sker med flera regionala aktörer. Exempelvis med Region Norrbottens barnhälsovård för att öka kunskapen om små barns språkutveckling hos föräldrar och andra vuxna. Norrbottensmusiken och Regionbiblioteket anordnar tillsammans Poesimelodi där barns dikter på Polarbibblo.se tonsätts av musikskoleelever för att sedan framföras på konserter i länet tillsammans med Norrbottensmusiken.

Regionbiblioteket samarbetar med de regionala biblioteksverksamheterna i Västerbotten, Västernorrland och Jämtland för att främja litteraturen och läsningen. Regionbiblioteket samverkar även med övriga läns- och regionbibliotek i landet inom olika nätverk och med Kungliga biblioteket kring kvalitetsarbete och uppföljning av biblioteksplaner.

Resurscentrum för litteratur

Region Norrbotten driver verksamheten Resurscentrum för litteratur med stöd av Kulturrådet. Resurscentrum för litteratur är ett nav i det litterära Norrbotten och syftar till att lyfta litteraturen som konstform och att underlätta författarskap, utgivning av litteratur och litteratursamverkan i länet. Ett särskilt fokusområde är att arbeta med att synliggöra och möjliggöra mer litteratur från Norrbotten på nationella minoritetsspråk och urfolksspråk. Detta sker genom en webbportal och genom olika projekt i samverkan med länets aktörer.

En stor del av resurscentrums verksamhet består av rådgivning riktad till länets författare, förläggare, litterära översättare och andra litteraturaktörer. Denna rådgivning sker genom fysiska möten, webbaserade möten, nätverksträffar och sociala medier. I dagsläget erbjuds rådgivning inom framförallt områdena finansiering, marknadsföring, samverkan, skrivande och e-böcker. På webbplatsen finns möjlighet att prenumerera på ett nyhetsbrev om finansieringsmöjligheter för litteraturaktörer i Norrbotten och där finns även praktiska råd och tips kring marknadsföring av böcker och skrivande.

I Norrbotten finns författare som skriver på samiska, meänkieli och finska. Länet har också flertalet litterära översättare till dessa språk och flertalet förlag. För att lyfta litteraturen som konstform uppmärksammas bland annat varje vecka en titel som "Veckans norrbottensbok", samt listar nyutgiven norrbottenslitteratur på hemsidan. Syftet med detta är att visa på den bredd som finns i norrbottenslitteraturen och synliggöra författarskap i Norrbotten.

Resurscentrum för litteratur följer Författarförbundets arvodesrekommendationer vid ersättning till författare med flera för framträdanden i Resurscentrums regi.

Folkbiblioteken och övriga bibliotek

Inom Region Norrbotten finns Norrbottens museums bibliotek vilket är en del av Arkivcentrum Norrbotten på Björkskatan i Luleå. Där finns litteratur och skrifter om arkeologi, bebyggelse och byggnadsvård, etnologi, konst, lokalhistoria och andra ämnesområden som berör länet och museets verksamhet.

I Norrbottens kommuner finns 37 fysiska folkbiblioteksenheter och 7 bokbussar. Bokbussverksamhet bedrivs i Boden, Gällivare, Haparanda, Kiruna, Luleå, Piteå och Övertorneå. Några av kommunernas huvudbibliotek är integrerade folk- och skolbibliotek, och merparten av folkbibliotekens filialer finns i skolbyggnader vilket innebär att de även fungerar som skolbibliotek. Folkbiblioteken och Regionbiblioteket samarbetar inom organisationen Biblioteken i Norrbotten. I kommunernas gemensamma biblioteksdatasystem ingår även gymnasiebiblioteken samt biblioteken vid Vuxenutbildningen och Räddningstjänsten i Luleå. Ett par friskolor i länet har bibliotek.

Biblioteket vid Luleå tekniska universitet återfinns på campus i Luleå och Piteå samt även i Skellefteå, Västerbotten. Dess primära målgrupper är studenter och anställda men allmänheten har även tillgång till bibliotekets samlingar. Sunderby folkhögskola i Luleå och Framnäs folkhögskola i Piteå har biblioteksverksamhet.

Specialbiblioteken i Norrbotten är Institutet för rymdfysik i Kiruna, Nordkalottbiblioteket i Övertorneå samt Ájtte bibliotek och Samernas bibliotek i Jokkmokk.

Institutet för rymdfysik är ett statligt forskningsinstitut som bedriver grundforskning och forskarutbildning i rymdfysik, rymdteknik och atmosfärfysik.

Övertorneå kommun driver Nordkalottens kultur- och forskningscentrum med

Nordkalottbiblioteket. Det innehåller en rik samling av litteratur, arkiv- och släktforskningsmaterial och pressklipp om trakterna norr om den 65:e breddgraden.

Ájtte, svenskt fjäll- och samemuseum i Jokkmokk, har bibliotek- och arkivverksamhet inom Ája bibliotek och Ája arkiv. Där finns material om samer och om fjällregionen. Sametingets bibliotek, Samernas bibliotek, återfinns också på Ájtte, Biblioteket ska verka för ett ökat intresse för och spridning av litteratur på samiska och om samer och samiska förhållanden.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021 Regionbiblioteket

- Arbeta för en likvärdig tillgång till bibliotekstjänster genom att leda och utveckla organisationen Biblioteken i Norrbotten samt delta i nationella nätverk och samarbeten.
- Stödja folkbibliotekens arbete med att utveckla det läsförmedlande och litteraturförmedlande arbetet med särskilt fokus på de prioriterade målgrupperna i bibliotekslagen.
- Utveckla samarbetet med Resurscentrum för litteratur kring litteraturförmedlande insatser och digitala lösningar där litteratur och författarskap från länet synliggörs.
- Stödja kommunernas arbete med att utveckla biblioteksrummet som en öppen och tillgänglig plats.
- Genom insatser bidra till att samiska, nationella minoritetsspråk och andra språk i länet prioriteras och synliggörs i bibliotekens utbud av medier och tjänster.
- Medverka i arbetet för ett nationellt digitalt kunskapslyft och stödja folkbibliotekens arbete med att öka kunskapen om digitala medier, information och teknik bland personalen.
- Arbeta för en hållbar utveckling för Polarbiblo.se som digital resurs för barn och ungas rätt till eget kulturellt uttryck.
- Sprida kunskap om kvalitetsarbete för en professionell biblioteksverksamhet i kommunerna.
- Fortsatt samverka med de regionala biblioteksverksamheterna i Västerbotten, Västernorrland och Jämtland-Härjedalen kring utvalda strategiska områden.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021 Resurscentrum för litteratur

- Utveckla litteraturen som konstform och stärka den regionala litterära infrastrukturen.
- Synliggöra och möjliggöra mer litteratur från Norrbotten på nationella minoritetsspråk och urfolksspråk.
- Utveckla samarbetet med Regionbibliotek Norrbotten med fokus på litteraturförmedlande insatser för länet.

- Tillsammans med Regionbibliotek Norrbotten och folkbiblioteken ta fram digitala lösningar där litteratur och författarskap från länet synliggörs.
- Fortsatt fokus på området e-böcker och digitalisering.

Bild och form

Konstområdet i Norrbotten har utvecklats kraftfullt under de senaste åren. Viktiga nav som Konstmuseet i Norr, Resurscentrum för konst och Havremagsinet i Boden är nu permanentade verksamheter. Sedan 2013 tillämpar Region Norrbotten enprocentsregeln. Det innebär att en procent av kostnaderna vid nybyggnation, till- och ombyggnation i regionens fastigheter skall användas för konstnärlig gestaltning. Konstlivet i Norrbotten byggs av en mängd verksamheter och aktörer. Enskilda utövare, konstnärsgrepp, föreningsliv, kommun och region, näringsliv och privata aktörer, skola och kulturskola bygger den viktiga infrastrukturen som medverkar till utvecklingen av ett spännande och rikt konstliv. Nyckeln till den starka utveckling som skett och sker på konstområdet i länet är samverkan och konkreta samarbeten mellan region, kommuner och aktörerna inom konstområdet.

Resurscentrum för konst

Resurscentrum för konst arbetar för att stärka konstnärerna och konsthantverkaras arbetsmarknad i Norrbotten. Genom att arbeta med uppdragsförmedling, skapa utställningsmöjligheter och arrangera fortbildning möjliggörs det ekonomiskt att bo och verka som professionell utövare i Norrbotten. Genom projekt, samverkan och rådgivning drivs den dagliga verksamheten. En viktig del i uppdraget är att verkställa att utlysningar sker på ett korrekt sätt och att verka för MU-avtalet (konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar) och enprocentsregeln i kommunerna.

Med dagens teknik och kommunikationer behöver man inte längre bo i de stora städerna för att vara aktuell inom konstscenen. Genom att skapa ett nationellt och internationellt nätverk bland inköpare, curators, gallerister och konsthallar ökar Resurscentrum för konst möjligheterna att bo och verka i den nordligaste delen av landet, men utan att vara i periferin. Som en viktig del i det arbetet tillkommer ett nytt residensprogram i Norrbotten med möjlighet att ta emot konstnärer och konsthantverkare till Norrbotten för utbyten, inspiration och nätverkande.

Konstkonsulent

Konstkonsulentens uppdrag är att främja människors möjlighet att möta konst och att bistå med sakkunskap i frågor som rör konstområdet. Frågor om tillgänglighet, förmedling och förnyelse är viktiga, där särskilt barn och unga samt yrkesverksamma inom konstområdet är i fokus. Konstkonsulenten är en länk mellan konstområdet och olika aktörer i samhället som skola, föreningsliv, kommuner och enskilda. Genom pedagogiskt informationsarbete och områdeskännedom initierar och stödjer konstkonsulenten projekt och verksamheter i länet. I samverkan med övriga län i Norrland arbetar konstkonsulenten i gemensamma projekt och aktiviteter. Genom nätverk och utvecklingsarbete stöds yrkesgrupper som konstnärer och konstpedagoger.

Samordning av de regionala funktionerna

Konstkonsulentfunktionen har funnits i Norrbotten sedan 70-talet medan Resurscentrum för konst är en relativt ny verksamhet. Det är naturligt att de två regionala funktionerna

samordnas. Insatser och initiativ kopplat till exempelvis barn och unga, konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet och yrkesverksamma konstnärer berör båda uppdragen.

Barn och unga

Barn och ungas förutsättningar för eget skapande och för att uppleva konst är mycket betydelsefull för framtiden. Här ses inte bara framtida kulturskapare och kulturkonsumenter utan också en medveten generation som i sin vardag möter och kommunicerar mer än någonsin med bild. Det regionala ansvaret är att initiera och uppmuntra initiativ inom bild och form som riktar sig till barn och unga. I dessa insatser är skolan, kulturskolan och föreningslivet mycket viktiga samarbetspartners.

Konstnärlig gestaltning och konstnärliga projekt i det offentliga rummet

Konsten har en självklar roll i de gemensamma rummen och på våra gemensamma platser. Detta gäller konstnärlig gestaltning i samband med byggnation och också tillfälliga konstprojekt som äger rum i städer och landsbygd i samverkan med de bosatta eller föreningsliv. Att inspirera till och öka medvetenhet och kunskap kring gestaltungsfrågor i det offentliga rummet är en viktig uppgift för regionen i samarbete med kommuner, näringsliv och civilsamhälle. Möjligheterna är stora att undersöka begrepp som delaktighet, tillgänglighet, jämlikhet, hållbarhet. Begrepp som medverkar till och bygger ett demokratiskt samhälle. Den konstnärliga praktiken kan här ge nya och överraskande metoder som engagerar människor.

Yrkesverksamma konstnärer

Avtal och ersättningar för yrkesverksamma konstnärer är en viktig fråga. Regionen tillämpar MU-avtalet där det finns riktlinjer för ersättning vid utställning. Det möjliggör avtalsskrivning för andra insatser och kostnader konstnären har vid ett utställningstillfälle. Regionen verkar för en länsgemensam tillämpning av MU-avtalet.

Konstområdet utvecklas ständigt med nya former för konstnärligt uttryck och nya platser för aktiviteter inom konstområdet. Regionen arrangerar kontinuerligt fortbildning för yrkesgrupper inom konstområdet för att hålla jämna steg med utvecklingen. Insatser riktas främst mot konstnärers möjligheter till uppdrag, finansiering av projekt samt konstnärlig utveckling.

Konstvärlden är global. Utbyten mellan konstnärer, orter och länder är självklara inom konstområdet. Detta vitaliserar konstkivet och bidrar i hög grad till utveckling av kunskaper och nätverk hos konstnärskåren. En stark utveckling av konstnärsresidens sker i Norrbotten där regionen är navet för detta.

Som på andra områden i samhället växer yrkesgruppen konstnärer som av olika anledningar bosatt sig i Norrbotten. Här finns en viktig uppgift i att hitta och inkludera konstnärer i länets konstliv. Möjligheten att ingå i nätverk och ta del av insatser i regionen är viktig för att kunna etablera sin verksamhet och utöva sitt konstnärskap. Här har regionen en roll som samordnare och nätverksbyggare med den överblick som finns i förvaltningen. Länets verksamheter och tillfälliga projekt kan även ge möjlighet för unga konstnärer att etablera sig i länet efter utbildning.

Region Norrbottens Konst

Region Norrbottens Konst ansvarar för inköp av konst och konstnärliga gestaltningar i regionens fastigheter. Det primära är att konsten skall fungera i sitt sammanhang; att skapa en intressant och stimulerande miljö för dem som besöker eller för dem som arbetar i verksamheterna. Utöver detta finns även ett årligt anslag för att köpa in konst till regionens verksamheter. Konsten placeras därefter med hänsyn till mottagarnas upplevelse av den. Varje verksamhet och miljö är unik, och skall gestaltas utifrån sina egna förutsättningar.

Havremagasinet – Länskonsthall Boden

Havremagasinet är idag en av Sveriges största konsthallar. Här visas utställningar med lokal kulturhistorisk förankring, tillsammans med nordisk och internationell samtidskonst som behandlar aktuella teman. Via sitt konstpedagogiska arbete driver Havremagasinet en rad mångfaldsprojekt. Havremagasinet Art Management Group, i samarbete mellan Bodens kommun och Region Norrbotten.

Konstmuseet i Norr – Länskonstmuseum

Under 2018 öppnar Konstmuseet i Norr – Länskonstmuseum Norrbotten i Kiruna. Länskonstmuseet får en central placering i Kirunas nya stadshus och är resultatet av ett samarbete mellan Kiruna kommun och Region Norrbotten. Museet kommer att verka länsövergripande med utställningsverksamhet, program och pedagogisk verksamhet. Det nya länskonstmuseets verksamhet utgår från ett vidgat nutida konstbegrepp och präglas av en mångfald konstnärliga uttryck, medier och praktiker. Konstmuseet i Norr blir en viktig institution, i länet och i Barentsområdet, där konsten engagerar samtida samhällsliga och allmänmänskliga frågeställningar utifrån olika perspektiv.

Övriga aktörer i länet

Självorganiserade verksamheter som Galleri Syster väcker nationellt intresse och länets aktiva konstföreningar står för en betydelsefull del av infrastrukturen på konstområdet. Kommunala konsthallar i Luleå och Piteå har många besökare genom såväl utställningsprogram som pedagogisk verksamhet. Förhoppningen är att utvecklingen av Konsthall Tornedalen i Vitsaniemi ska få stor betydelse både för det lokala sammanhanget och för en internationalisering av konstlivet i länet. Konstnärernas Kollektivverkstad i Luleå står för viktiga verkstäder åt alla konstnärer i Luleå och organisationerna Konstnärer i Norrbotten (KiN) och Konstnärernas Riksorganisation (KRO) driver projekt och bevakar konstnärernas intressen.

För den vill påbörja sin utbildning inom bild och formområdet finns Sunderby Konstskola och Sverigefinska Folkhögskolan med grundläggande utbildningar inom konstområdet.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Insatser för bättre tillgänglighet genom digitala medier samt förstärkning av pedagogisk verksamhet i och utanför institutionerna.
- Initiera arbete kring konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet. Verka för tillämpning av enprocentsregeln i hela länet.

- Insatser för fler konstnärer i skolan genom Skapande skola-projekt och stöd till verksamheter som engagerar konstintresserade ungdomar.
- Stärka de yrkesverksamma konstnärerna genom uppdragsförmedling, ökade utställningsmöjligheter och fortbildningsinsatser.
- Inkludera nya konstnärer i länet genom insatser för etablering och nätverksbyggande.
- Samverka med samtliga aktörer på konstområdet för att stärka infrastrukturen och uppmuntra nya initiativ, exempelvis residensverksamhet, integrationsarbete och arrangörskap.

Dans

Dansen har varit ett prioriterat område under den tidigare kulturplaneperioden. Trots detta har dansens utveckling inte varit så stark. Dansen är fortfarande ett litet scenkonstområde i Norrbotten i förhållande till teater och musik. Infrastrukturen behöver utvecklas på alla nivåer och förutsättningarna för professionella dansare att verka och bo i Norrbotten förbättras. Det råder brist på danssalar för nödvändig, daglig träning och repetitioner samt scener för föreställningar. Utveckling av publik- och arrangörsarbete har skett men behöver ytterligare stärkas för att medborgarna i Norrbotten i högre utsträckning ska få tillgång till dans.

Regionala dansrådet

Under 2017 har ett regionalt dansråd bildats, på uppdrag av Kulturbereidningen, regionens och kommunernas politiska samverkansforum för den regionala kulturen. Rådets uppdrag är att utveckla samverkan mellan de organisationer och funktioner som har regionala dansuppdrag samt att lägga förslag på dansens utveckling i Norrbotten. Rådet arbetar med att ta fram en handlingsplan för den långsiktiga utvecklingen av dansen i Norrbotten. I rådet ingår i dagsläget Dans i Nord, danskonsulent, Riksteatern samt ledning från kulturenheten Region Norrbotten.

Dans i Nord

Dans i Nord är Norrbottens regionala resurs- och utvecklingscentrum för dans. Verksamheten finansieras av Piteå kommun, Region Norrbotten, samt Kulturrådet. Uppdraget är att arrangera, producera och förmedla professionell danskonst.

Under rubriken Unga Dans i Nord skapas särskilda aktiviteter och föreställningar för barn och unga att ta del av professionella dansföreställningar både som skolföreställningar men även som offentliga föreställningar. Utbudet presenteras via portalen Scenkonst i Norr.

Dans i Nord arbetar med att skapa samverkan mellan olika aktörer i Norrbottens kommuner för att skapa hållbara lokala dansplattformar samt möjlighet till residens för professionella danskonstnärer. De arbetar med att utveckla publiksamtal, workshops och locka ny publik genom till exempel popudans vid turnéerna i länet. I samverkan med Luleå och Piteå kommun har dansserier med abonnemang initierats och utvecklats till att nå en växande publik.

Omorganisering och förändringar av verksamheten har frigjort ökade medel för produktion och turnerande. Dans i Nord delar dock och uttrycker liksom alla scenkonstverksamheter i Norrbotten att ökade medel behövs för att bättre kunna skapa utvecklingsförutsättningar för dans i regionen. Dans i Nord arbetar även med sommarkursverksamhet i samarbete med Danscentrum Norr och Dansalliansen, utforskar och utvecklar dansfilm samt danskonstnårsresidens.

Danskonsulenten i Norrbotten

Danskonsulentens uppdrag är att främja människors möjlighet att möta dans och att bistå med sakkunskap i frågor som rör dansområdet. Frågor om tillgänglighet, förmedling och förnyelse är viktiga, där särskilt barn och unga samt yrkesverksamma inom dansområdet är i fokus. Danskonsulenten är en länk mellan dansområdet och olika aktörer i samhället som skola, föreningsliv, kommuner och enskilda. Genom pedagogiskt informationsarbete och områdeskännedom initierar och stödjer danskonsulenten projekt och verksamheter i länet. I samverkan med övriga norrlän arbetar danskonsulenten i gemensamma projekt och aktiviteter.

Genom nätverk och utvecklingsarbete stöds grupper som barn och unga, dansare och danspedagoger.

Övriga aktörer i regionen

Piteå kommun är ett starkt fäste för dans. Förutom att Dans i Nord har sitt säte här finns också Svenska balettskolan samt Stiftelsen Dans i skolan. På Musikhögskolan i Piteå, som är en del av Luleå tekniska universitet, finns Sveriges första danslärarutbildning.

Luleå kommun fortsätter utveckla sitt arbete med dans som konstform. Man är i startgroparna för att etablera en lokal där fria grupper kan träna och mötas samt att det kommer att finnas publika ytor för föreställningar.

På Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda kommun har man sedan länge en performancelinje och i kommunen är man van att ta del av dansföreställningar, både unga i skolan och vuxenpublik. Man har ett livaktigt samarbete med Torneå på finska sidan, där dans bland unga är stort.

Danscentrum Norr är en förening för den fria danskonsten i norra Sverige. Centrumbildningen erhåller sina huvudsakliga medel från Kulturrådet men har även bidrag från landsting/regioner och kommuner. Danscentrum har för närvarande ingen personal placerad i Norrbotten. Ett antal olika dansföreningar runt om i länet skapar möjlighet till att främja intresset för dans och till eget utövande samt delaktighet inom dansområdet.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Utveckla samverkan mellan de regionala aktörerna inom dansområdet inom ramen för det regionala dansrådet och i en handlingsplan lägga förslag till dansens utveckling i Norrbotten.
- Utveckla den professionella dansens infrastruktur.
- Skapa dansresidens i fler kommuner.
- Verka för att alla kulturskolor i länet kan erbjuda dans.
- Öka antalet professionella dansföreställningar i Norrbottens kommuner.

Filmkulturell verksamhet

Filmlivet i Norrbotten är en bransch och en näring, och samtidigt en kulturyttring, ett konstområde och ett pedagogiskt verktyg. Filmen i länet skiljer sig från de flesta andra svenska regioner genom att man valt att organisera och kanalisera många av insatserna via Film pool Nord, ett offentligägt bolag med Region Norrbotten och tolv av länets kommuner som ägare. Det filmkulturella arbetet som även inkluderar de pedagogiska insatserna, omfattar däremot samtliga kommuner och därmed hela regionen.

Att upprätthålla och öka intresset för att se film är en överordnad målsättning för filmkulturen i Norrbotten. Det gäller oavsett om mötet med publiken sker via film och/eller rörlig bild som ett pedagogiskt verktyg, eller som en kulturupplevelse via ett biografbesök. Norrbotten har goda förutsättningar att uppnå målet då det finns en god bas av digitaliserade och funktionella biografier, även om det är långa avstånd mellan biograferna.

Kort och dokumentärfilm

Utbudet av nya kort- och dokumentärfilmer producerade och inspelade i länet är omfattande. Filmskapare som bor och verkar i Norrbotten prioriteras, men öppenhet finns också för att realisera filmidéer från filmare med annan utgångspunkt. Den som till vardags inte bor och verkar i Norrbotten kan betrakta händelser eller historiska skeenden ur ett annat perspektiv, det vardagliga förhöjs till något unikt värt att skildra. Detta är särskilt påtagligt som företeelse, speciellt när det gäller dokumentärfilm. Att betrakta verkligheten ur olika perspektiv främjar den konstnärliga utvecklingen. I syfte att stärka de regionala filmidéerna och möjligheten att nå ut med sina verk utanför länsgränserna, är det viktigt att attrahera de nationella finansierarnas intresse på ett tidigt stadium. Film pool Nord verkar för att minimera tröskeln för regionens filmare, framförallt till Sveriges Television och Svenska Filminstitutet, genom Regionalt finansieringsforum där filmare och finansierare möts. Det har visat sig vara en bra modell och där bjuds även filmare från Västerbotten in.

Barn och unga

I Norrbotten uppmuntras barn och unga att se och göra film. Film pool Nord arbetar inom skolans samtliga nivåer; från förskolan till gymnasieskolans sista årskurs. Förutom handledning och uppdaterad digital teknik inom såväl skola som på fritid, genomförs kompetenshöjande aktiviteter för pedagoger i länet. Film pool Nord bistår även med kompetens för att kommunerna ska få ökade möjlighet att ta del av de ekonomiska resurser som finns att söka på nationell nivå, t ex via Svenska Filminstitutet och Kulturrådet. Det sker via informationsspridning, konsultation och handledning i ansökningsförfarande samt att Film pool Nord bistår med kompetens och teknik så att beviljade projekt/aktiviteter genomförs enligt plan. Piteå kommuns årliga Kunskapsfestival inkluderar fortbildningsmoment kopplat till film, rörlig bild och pedagogik. I länet bedrivs utvecklingsarbete med film/rörlig bild som verktyg för integration i samarbete med ett flertal kommuner, företrädesvis i de östra länsdelarna.

Filmfestivaler som lokala filmnoder

I länet bedrivs utvecklingsarbete inom området film-integration i samarbete med ett flertal kommuner, företrädesvis i de östra länsdelarna. Länets äldsta och till omfånget största filmfestival finns i Kiruna, Arctic Light Filmfestival. Festivalen har funnits över 20 års tid och sträcker sig över en vecka. I Arjeplog anordnar Svenska Kyrkans visningar och samtal om film under parollen Tro, Film & Kärlek. Luleå tekniska universitets filosofistudenter

arrangerar årligen en filmhelg med rubriken Filosofilmfestivalen. I Boden arrangeras filmfestivalen Queer Filmfestival för allas lika rättigheter.

Samarbete över länsgränsen

Norrboten samarbetar ofta med Västerbotten då regionernas filmorganisationer på ett tydligt sätt kompletterar varandra. Det är särskilt påtagligt vid utvecklingsinsatser för nya talanger. Det gemensamma nätverket blir större och nya samarbetspartners identifieras i ett tidigt skede, de samlade resurserna till filmer kommer fler filmskapare till del. På sikt byggs en gemensam filmscen upp i norra Norrland, vilket också är visionen med projektet Talang AC/BD

Jämställdhet och mångfald

Filmpool Nord mäter årligen könsfördelning vid distribuering av pengar för att upptäcka och förebygga eventuella snedfördelningar vad gäller resursfördelning. Jämställdhet- och mångfaldaspekter har en framskjuten position i regionens filmarbete. I Norrbotten är den mångkulturella historiska kontexten en tillgång, det stärker och avspeglar sig i filmproduktioner och i det filmkulturella arbetet. Filmpool Nord samarbetar med det Samiska Filminstitutet i Kautokeino som finansieras med norska statliga medel och med projektmedel stöttas utvecklingen av det samiska filmcentret.

Internationellt perspektiv

Norrboten har via sin regionala filmverksamhet nätverk över hela Europa. Till den internationella filmfestivalen i Berlin kvalificerar sig barn- och ungdomsfilmer återkommande från Norrbotten och Filmpool Nord. Filmpool Nord är också medlem av Ciné Regio som organiserar regionala filmfonder. Banden och utbytet i förhållande till Nordnorge och de tre nordligaste fylkena är särskilt påtagligt. Filmer som spelas in i Norrbotten sprids över hela världen via tv-sändningar, filmfestivaler och biografdistribution.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Möta och tillvarata det stora intresset för film/rörlig bild som verktyg i integrationsarbetet, företrädesvis gentemot barn och unga.
- Tillgängliggöra den norrbottensproducerade och finansierade filmen för länets filmintresserade publik via en digital plattform.
- Bibehålla och stärka samverkan mellan Norrbotten och Västerbotten på filmområdet och därigenom skapa en gemensam filmscen i norra Norrland.
- Arbeta med film för barn och unga för att stödja filmintresset och branschens långsiktiga utveckling.

Hemslöjd

Slöjden är global och ursprunglig. Att skapa med händerna, finna lösningar i vardagen och tillverka eller reparera föremål med enkla redskap och energisnåla tekniker. Det hör ihop med människans överlevnad och har betydelse i ett framtida hållbart samhälle. Slöjden är del av såväl materiellt som immateriellt kulturarv.

Att intresset för att göra själv är stort idag visar Myndigheten för kulturanalys i sin rapport *Kulturvanor* som presenterades i januari 2016. På frågan om vilken som är den vanligaste kulturaktiviteten hamnar handarbete och hantverk på sjätte plats av 23. Undersökningen som ligger till grund för rapporten visar också att slöjdandet samlar människor i alla åldrar och att området intresserar oavsett utbildning och inkomst. Även skillnaderna mellan städer och landsbygd är små.

Slöjden har en stark social funktion och platser för slöjd och görande för människor samman. Det kan vara platser med koppling till områden som folkhälsa, besöksnäring, innovation och utbyte av kunskap/skillshare. Samtidigt kan det vara öppna mötesplatser där olika kulturyttringar och konstformer korsbefruktar varandra. Sådana sammanhang skapar också möjlighet att utveckla tjänster för yrkesverksamma inom kulturella och kreativa företag.

Nya influenser och rörelser berikar ständigt slöjdområdet. Samtid förenas med tradition. Bland samtida slöjduittryck återfinns handarbetsaktivismens område och Do It Yourself-rörelsen. Den korsbefruktning som sker med mode- och inredningssfären inspirerar åt båda håll. Makerkulturen är ännu ett område där möten mellan digitalt och analogt blir allt vanligare genom att slöjd kombineras med modern teknik.

Hemslöjdskonsulenter

Utifrån målen i Norrbottens kulturplan arbetar två läns hemslöjds konsulenter med att stärka förnyelse och utveckling av slöjden både som kultur och näring. Konsulenternas stora nätverk möjliggör samverkan med många olika aktörer såväl lokalt och regionalt som nationellt och internationellt. Samarbetspartners kan vara representanter för offentlig sektor, näringsliv, civilsamhälle och yrkesverksamma eller fritidsutövare med anknytning till fältet. Det skapar förutsättning för utveckling av idéer och verksamheter runt om i Norrbotten.

Nämnden för hemslöjdsfrågor, NFH är en viktig del av infrastrukturen på det hemslöjdsfrämjande området. Genom att NFH arrangerar konferenser och fortbildningar, så möts ett 60-tal regionala hemslöjds konsulenter och nationella utvecklare vid ett par tillfällen per år. Det skapar förutsättning för kunskapsutbyten och olika typer av interregionala samarbeten. Ett aktuellt exempel är utställningen Next Level Craft som är resultatet av ett samarbetsprojekt mellan hemslöjds konsulenter i de fyra nordligaste länen. Projektet pågick mellan 2013-2016.

Inom området kultur och hälsa finns utvecklingspotential. Sedan ett par år tillbaka pågår slöjdverksamhet i projektform inriktad mot området kultur i vården. Den bygger på samverkan mellan vården och verksamheterna för kultur och hälsa samt läns hemslöjds konsulenter i Region Norrbotten.

Skolslöjden ger alla grundskoleelever baskunskaper i en rad olika slöjdtekniker. Kulturskolan har på flera håll i landet breddat sin verksamhet till att även innefatta slöjd. För tillfället pågår verksamhet med slöjdsinlag i kulturskolorna i Arjeplog och Jokkmokk.

Länshemslöjdskonsulenterna i Norrbotten arbetar med att stötta slöjdens inträde i kulturskolan. Genom projekt inom Skapande skola runt om i länet sker möten mellan elever och professionella utövare på slöjdområdet.

Övriga aktörer

Det finns fem nationella utvecklare av slöjd där två har sin bas på Nämnden för hemslöjdsfrågor i Stockholm. De arbetar med fokus på barn och unga samt kommunikation. På Sameslöjdsstiftelsen Sámi Duodji i Jokkmokk finns tre nationella utvecklare i duodji, samisk slöjd och hantverk, med uppgift att marknadsföra och sprida information om den samiska slöjden, samt stödja de samiska slöjdarna.

Den regionala museiverksamheten är en arena med anknytning till hemslöjdsområdet. Inte minst genom kopplingen till kulturarven. Norrbottens museum är ett exempel där delar av utställnings- och programverksamheten har fokus på samtida uttryck och handgjort skapande inom slöjd, konsthantverk, form och design.

I Norrbotten finns en bredd av kulturföretag inom slöjdområdet – professionella utövare verksamma i företag med småskalig tillverkning av produkter och/eller tjänster. Många yrkesutövare kombinerar slöjdverksamheten med annat arbete och i några kommuner finns samarbeten mellan olika lokala kulturföretagare på slöjdområdet, där man har gemensamma utställnings- och försäljningslokaler. Exempel finns bland annat i Piteå, Kiruna och Kalix. Stiftelsen Konsthantverkscentrum, KHVC, är en branschorganisation för konsthantverkare och slöjdare som arbetar professionellt. Konsthantverkscentrum undersöker möjligheter för en etablering av sin verksamhet i norra Sverige.

I Norrbotten finns ett rikt föreningsliv där slöjden märks i föreningar och nätverk, från lokala till nationella, där många slöjdar på ideell basis. Det kan handla om specifik teknik som stickning, knivslöjd eller vävning, eller lokala kulturföreningar och nätverk som utgör kreativa mötesplatser och som kan generera olika projekt och programverksamhet. Kulturföreningar finns bland annat i Jokkmokk och Överkalix. På det regionala planet märks Norrbottens läns hemslöjdsförening med en aktiv styrelse och ett nätverk av kontaktpersoner i samtliga kommuner, som tillsammans arrangerar ett rikt utbud av slöjdverksamhet. På vävområdet finns föreningen Handvävare i Norr som riktar sig till alla vävintresserade.

Studieförbunden både stödjer och samarbetar med föreningar och arrangerar på egen hand kurser i slöjd och handgjort skapande. Inom kyrkans diakoniverksamhet finns flera samlande och främjande initiativ. På senare tid har många lokala projekt kommit att använda slöjden som ett verktyg för integration.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Verka för fler platser runt om i Norrbotten med rum för slöjd och görande.
- Utveckla formerna för att synliggöra slöjdens plats i samtiden, med utgångspunkt i nya uttryck och handens kunskapstradition.
- Arbeta för att stärka barn och ungas möjligheter till utövande av olika slöjdtekniker genom att bland annat stötta slöjdens inträde i kulturskolan.
- Ökat fokus på slöjdens koppling till hållbar utveckling.
- Utveckla slöjden som verktyg för hälsa.

Kulturarv och kulturmiljö

Kulturarv innefattar såväl materiella som immateriella uttryck – exempelvis traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap. Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar. Kulturarvet bidrar till god livsmiljö och är en viktig faktor för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. I kulturarvet ingår kulturmiljön, som omfattar den av människan påverkade fysiska miljön. Kulturmiljön kan innefatta allt ifrån enskilda objekt till stora landskapsavsnitt.

Norrbottnens kulturmiljöer och kulturarv förmedlar länets kultur och samhällsutveckling samt de verksamheter och levnadsvillkor som präglar länet. Här finns både karaktärsdrag som särskiljer länet från övriga landet och sådant som förenar oss med övriga delar av landet. Till kulturmiljöerna i Norrbotten hör också världsarven. Tre av Sveriges femton världsarv ligger i Norrbottens län: Laponia, Struves meridianbåge samt Gammelstads kyrkstad.

Nationella och regionala mål för kulturarvs- och kulturmiljöarbete

Visionen för kulturmiljöarbetet till 2030 anger att ”Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige”.

I de nationella kulturpolitiska målen betonas ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Förutom de kulturpolitiska målen finns även fyra nationella kulturmiljömål. Dessa är vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå. Målen är:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Länsstyrelsen har tillsammans med kulturmiljövårdens olika aktörer i länet tagit fram ett gemensamt regionalt kulturmiljöprogram – *Norrbottnens kulturmiljöprogram 2010-2020*. Programmet omfattar en vision för kulturmiljövården i Norrbotten samt sju övergripande regionala mål. Den regionala visionen utgår från att en mångfald välbevarade kulturmiljöer berikar vår livsmiljö och är en tillgång för hållbar utveckling i länet.

I Norrbotten innebär de nationella kulturmiljömålen att:

1. Vi bevarar och vårdar en mångfald kulturmiljöer som speglar länets mångkulturella historia och förhistoria. Mångfalden visar på olika människors kulturarv och berikar vår vardagsmiljö.
2. Vi ser kulturmiljöerna som en tillgång för utveckling där länets historia och kulturarv är viktiga redskap för att förstå samtiden och verka för framtiden.
3. Vi arbetar för att öka kunskapen om länets kulturarv och kulturmiljö

4. Vi medverkar till en hållbar utveckling i länet där kulturmiljön är en resurs för att uppnå miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Kulturmiljövården har som uppdrag att ta till vara, hävda och återanvända befintliga värden i miljön.
5. Vi stärker det breda intresset för kulturarvet och kulturmiljön så att människor ska se dessa som angelägna och viktiga att ta till vara.
6. Vi underlättar människors delaktighet och ansvarstagande i kulturmiljövården. Kulturmiljöverksamheterna i länet ska vara öppna och inbjudande.
7. Vi arbetar för öppenhet och tolerans inför olika kulturella uttryck och kulturarvsmiljöer.

Kulturmiljövårdens aktörer och deras roller

Riksantikvarieämbetet är den myndighet som på nationell nivå har ansvar för frågor om kulturarvet och kulturmiljön.

På regional nivå har länsstyrelsen det övergripande ansvaret för det statliga kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen arbetar med frågor som rör prövning, samråd och tillsyn av kulturmiljön i länet. Detta sker främst inom ramen för kulturmiljölagen, plan- och bygglagen samt miljöbalken. Länsstyrelsen har också till uppgift att arbeta för skydd och förvaltning av kulturresevat och fördelar även statliga medel för långsiktig vård och förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. I samhällsplaneringen ansvarar Länsstyrelsen för att tillhandahålla aktuella planeringsunderlag samt att föra in kulturarvs- och kulturmiljöfrågorna i arbetet med miljömålen och för en hållbar utveckling. De har också i uppgift att vara samordnande och drivande för en offensiv syn på kulturarvsfrågorna i ett regionalt och lokalt perspektiv. Att hävda kulturarvet och kulturmiljön som en resurs för den regionala utvecklingen ingår i detta uppdrag.

På lokal nivå har kommunerna en viktig roll i kulturmiljöarbetet. Kommunerna hanterar löpande kulturmiljöfrågor framför allt inom ramen för sitt ansvar för fysisk planering och byggande, samhällsplanering och utveckling i den egna kommunen.

Museer i länet som arbetar kontinuerligt med kulturmiljövårdsfrågor är främst Norrbottens museum, Åjtte - Svenskt fjäll- och samemuseum, Silvermuseet och Piteå museum. Museerna är i synnerhet viktiga aktörer när det gäller förmedling, kunskapsinsamling, kunskapsuppbyggnad och forskning om kulturarvet samt för rådgivning i frågor rörande bevarande och utveckling av länets kulturmiljöer. En stor del av kunskapsinsamlingen om länets kulturmiljöer sker främst inom ramen för arkeologisk, bebyggelseantikvarisk och etnologisk uppdragsverksamhet. Länets museer med regionalt ansvar tilldelas inom ramen för kultursamverkansmodellen statliga medel för att kunna bedriva regionalt kulturmiljöarbete. För mer utförlig beskrivning av museernas uppdrag, se under museiavsnittet.

Genom hembygdsrörelsen och andra lokala initiativ bedrivs även ett ideellt kulturmiljöarbete i länet. Det lokala engagemanget och delaktigheten i kulturmiljöarbetet är mycket betydelsefullt och ska tas tillvara.

Alla som arbetar med kulturmiljöer har ett gemensamt ansvar att verka för att visionen för kulturmiljöarbetet samt nationella och regionala mål som berör kulturmiljöområdet uppnås.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Bilda ett regionalt kulturmiljönätverk för samverkan, samordning och dialog.
- Kartläggning av existerande samverkansformer för att klargöra roller och hur kulturmiljövårdens aktörer kan stödja varandra för att nå bästa resultat.

- Stöd till länets kommuner i kulturmiljöarbetet och i arbetet med framtagande av aktuella kulturmiljöunderlag för samhällsplanering.
- Samverkan för att mångfalden inom länets kulturmiljöer lyfts fram, för ökad delaktighet kring kulturmiljön som gemensam plats för kunskap och dialog.
- Samverkan för att bevara, använda, och utveckla kulturmiljöer som resurser för hållbar utveckling och tillväxt i länet.
- Insatser för temaår Kulturarv 2019.
- Kartläggning och synliggörande av museer och kulturmiljöer i Norrbotten.

Museum

Museiverksamhet är ett brett begrepp, som bland annat inrymmer arbetet med att bevara och levandegöra kulturarven. Ett kulturarv som bevaras, används och utvecklas spelar en viktig roll i arbetet för en hållbar samhällsutveckling. Unesco definierar kulturarv som det materiella; rörligt och fast, på land och under vatten samt det immateriella; scenkonst, ritualer och muntligt berättande arvet. Ansvaret för att bevara, utveckla och tillgängliggöra kulturarvet lokalt och regionalt delas av många olika institutioner, myndigheter, kommunala verksamheter och organisationer däribland arkiv, museer, bibliotek och länsstyrelsen. I Museiutredningen (SOU 2015:89) definieras museernas tre främsta uppdrag – publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och samlingsförvaltning. Förväntningarna på museernas verksamheter har ökat avseende utställningar, pedagogisk- och programverksamhet, tillgängliggörande av samlingar, dokumentation och forskningsarbeten. Flera museer är eller har varit inne i en förändringsprocess där arbete behövs för att se över ekonomi och verksamhet. I Norrbotten återfinns museer med regionalt-, statligt och kommunalt stöd samt ett hundratal förenings- och privatdrivna museer.

Norrbottens museum

Norrbottens museum är ett länsmuseum med verksamhetsidé att vara ett museum för alla. Till verksamhetsområdena hör arkeologi, bebyggelse, samlingar och arkiv, bibliotek, museipedagogik, slöjd- och konsthistoria, utställnings-, program- och annan publik verksamhet, samt fotografi och samtidsdokumentation. Läns museet ligger i Luleå, men bedriver verksamhet i hela länet.

Museets uppdrag är mångfacetterat. Regionens kulturarv, förhistoria, historia och samtida ska förvaltas och tillgängliggöras. Museets samlingar och konstsamlingar ska omhändertas och tillgängliggöras. Museet ska bidra till samhällsutveckling genom kunskapsuppbyggnad och förmedling och vara en demokratisk arena för samtal och debatt. Publik verksamhet bedrivs på läns museet i centrala Luleå och i museets lokaler på Björkskatan, Luleå. Publik verksamhet bedrivs även i hela länet genom samarbeten, arkeologiska utgrävningar, utställningar och närvaro på sociala medier. Kulturmiljöverksamheten och den etnologiska dokumentationsverksamheten ger rådgivning till privatpersoner och samlar in föremål. En stor del av dokumentationsarbetet sker inom ramen för museets uppdragsverksamhet. Museets samlingar och arkiv utgör på så sätt en brygga av kunskap mellan samtiden, historien och framtiden och utgör samhällets långtidsminne.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp med särskilt riktade pedagogiska program och utställningar. Museet vill uppmuntra och stärka barn och ungas utveckling, både kreativt och personligt, därför ska barn och ungas deltagande i utformningen av museets utbud ske i ännu högre utsträckning. Ett samarbete har påbörjats mellan länsmusikerna och läns museet och det ska vidareutvecklas de kommande åren.

Museet vill också bidra till att förstärka arbetet med kulturen som hälsofaktor, därför har museet och hemslöjds konsulenterna arbetat fram en permanent plats för slöjd och hantverk på läns museet i Luleå. I samband med utställningar bjuds invånare och föreningar in för att skapa tillsammans. Denna verksamhet som kallas *Transformer LAB* är ännu bara i sin linda och kommer att vidareutvecklas.

Vetenskapligt baserad kunskapsuppbyggnad samt professionell förmedling ligger till grund för att förekomma, bemöta och nyansera förenklade historieskrivningar. Museets verksamhet ska präglas av allsidighet, kvalitet, tillgänglighet och öppenhet. Museets utbud ska presenteras utifrån människors olika förutsättningar så att det blir tillgängligt för alla. Därför vill Norrbottens museum vidareutveckla lokal, regional, nationell och internationell samverkan.

Museet vill vara rum för nationella minoriteter och urfolk och en plats för mångfald. Nationella minoriteters kulturarv ska synliggöras och relateras till samtida och framtida frågeställningar. Museet ska jobba aktivt för att mångfaldsfrågor ska synas.

Att synliggöra och kommunicera Norrbottens kulturarv och museets verksamhet för olika målgrupper samt ligga i fas med den snabba digitala utvecklingen är en framtida utmaning som delas med många museiorganisationer. Norrbottens museum ska vara en resurs för länets institutioner och invånare i kulturarvsfrågor samtidigt som det är en utmaning att åstadkomma en helhetssyn i regionen på kulturmiljö som resurs i en hållbar samhällsutveckling. En utmaning är också att säkerställa kompetensförsörjningen för att kunna möta framtida behov.

Det finns också ett fortsatt behov av lokalinvesteringar för föremålssamlingarna, främst för stora och tunga föremål, samt verkstad för utställningsproduktion och renovering.

Åjtte, svenskt fjäll- och samemuseum

Åjtte är huvudmuseum för den samiska kulturen i Sverige och har statligt, regionalt och kommunalt stöd. Det är ett specialmuseum för fjällvärldens natur och kultur och ett informationscentrum för fjällturismen. Museet är en inkörsport till världsarvet Laponia. Det har genomförts en stor satsning på att bygga ut informationen om Laponia som särskilt ska tilltala barn och unga. Museet har kontakter och samarbeten med forskare från över hela världen och lockar besökaren från både utomlands och inom landet och länet.

Inom det internationella forskningsprojektet Human-Animal Relations under Climatic Change in Northern Eurasia (HUMANOR) arbetar museet med metodutveckling för att spåra renskötselns påverkan i landskapet bakåt i tiden och för att belysa de utmaningar som uppstår med anledning av klimatförändringarna.

Åjtte har fått motta stora donationer från privata samlare av Duodji, samiska slöjdföremål och innehar idag troligen världens förnämsta samling av Duodji. Föremålen i samlingen är från 1700-talet till nutid och kan belysa utvecklingen från gamla tiders bruksföremål till dagens konsthantverk. En prioriterad uppgift de kommande åren är framtagning av en ny fast utställning med Duodjitema, framförallt för nya generationer av konsthantverkare och för de kreativa kulturnäringarna med förhoppning att det kan resultera i en internationell attraktion. Åjtte har tillsammans med Norrbottens museum och Silvermuseet varit drivande i arbetet med att utveckla den regionala museisamverkan. Åjtte är det enda museet i länet med konservatorsverksamhet inom både kultur- och naturområde, samt egen museiverkstad. Utgångspunkten är att regionens museer kan komplettera och stärka varandra genom ett utvecklat samarbete.

Utvecklingsområden för planperioden är arbete med digital teknik för att visualisera föremål och berättelser ur samlingarna genom 3D scanning, Virtual Reality och mobilappar. Ett deltagande i ett europeiskt utvecklingsprojekt kan bli aktuellt och arbete med kunskapsuppbyggnad för bevarande och utställning av historiska samiska trummor i samarbete med Riksantikvarieämbetets kulturvårdslaboratorium planeras. Ytterligare planer finns för metodutveckling inom palaeoekologi och geoarkeologi för att studera markanvändning och vegetationsförändringar i fjällmiljön. Under 2018 påbörjas bygget av en

ny basutställning på Duodjitema med olika digitala tekniker som audioguider, mobilappar med mera för att förmedla fördjupad kunskap.

Silvermuseet

Silvermuseet är en stark institution för forskning om kulturhistoria, kulturmiljöer och kulturlandskap. Kombinationen av kvalificerad forskning och publikt arbete ger Silvermuseet en unik plattform för kunskapsförmedling. Under kulturplaneperioden planeras en omfattande satsning på utveckling av tillämpningar som kommer en bred allmänhet och näringslivet till godo. Som kulturinstitution vill Silvermuseet fungera även som ett kulturhus för konst, dans, musik och teater. Samisk kultur och kulturhistoria har en självklar roll i museets verksamhet. Ambitionen är också att utifrån de hittills uppnådda forskningsresultaten utveckla ett miljöpedagogiskt program, de turistinformativa delarna samt samarbetet med näringslivet, i synnerhet besöksnäringen. Silvermuseet avser bland annat att utveckla program för kultur- och naturmiljöer som upplevelse- och besöksmål och hållbara former för kommersiella tillämpningar. Forskningens inriktning på människans långa historia av samspel och påverkan på naturlandskapen innebär att museet ser möjligheten att axla en roll som motor och kunskapsbank i utvecklingen av regionens kulturmiljöer som långsiktigt hållbara samhällsresurser. Arbetet med en plan för utbyggnad av utställnings- och hörsalar, arbetslokaler samt lokaler för pedagogisk verksamhet har påbörjats. Målsättningen är att Arjeplog och Silvermuseet under perioden 2018-2021 skall utvecklas till en kunskaps- och besöksportal för arktiska kulturlandskap och också vara en av regionens arenor för konstarterna.

Försvarmuseum Boden

Försvarmuseum Boden drivs med verksamhetsbidrag från Sveriges försvarshistoriska museer, Sveriges militärhistoriska arv, Region Norrbotten och med huvudman Bodens kommun. Försvarmuseet ansvarar för att förvalta och visa upp övre Norrlands försvarshistoria och har även ett kommunalt uppdrag att visa Bodens kulturhistoria. Försvarmuseet har två stora basutställningar som bland annat handlar om andra världskriget, kalla kriget och Boden som regementsstad. Under vår- och höstterminer bedriver museet en bred och kvalitativ visningsverksamhet med flera tillfälliga utställningar, där fokus ligger på mångfald, jämställdhet, integration och mänskliga rättigheter.

Försvarmuseum Boden har en diskussion med Forum för levande historia, Sveriges försvarshistoriska museer, Sveriges militärhistoriska arv och Region Norrbotten om att utöka och bredda den befintliga basutställningen om andra världskriget med en utställningsdel om förintelsen. Genus och mångfald är i fokus för arbetet framåt. De befintliga föremålssamlingarna och basutställningarna behöver utvecklas gällande genus och mångfald. Insamling av berättelser och en dokumentation av Bodens och regionens kultur- och försvarshistoria med ett tydligt genusperspektiv är därför viktigt. Ett arbete för registreringen av museets föremålssamlingar behövs och en strategi för att uppdatera basutställningarna och kvalitetssäkra samlingarna är därför nödvändig.

Gällivare museum

(Material ska inkomma.)

Piteå museum

Museet ägs av den ideella föreningen Piteå museum och har bidrag från Piteå kommun. Piteå museum har under de senaste åren kunnat skönja en positiv trend med ökat besöksantal, deltagande i arrangemang, aktivitet på webb samt ökad förfrågan på guidade visningar. Detta är ett resultat av museets satsning på den utåtriktade verksamheten med visningar, vandringar, drama, program, hemsida, publikationer och utställningar men också som en del i museets uppdrags- och forskningsbaserade verksamhet. Att producera ny kunskap och att tillgängliggöra denna är bärande delar i museets verksamhet. Museet bedriver utställningsverksamhet, dokumentation, förlagsverksamhet, foto-och föremålshantering, forskning och kulturmiljövård på ett brett plan. Under de kommande åren planerar museet att utveckla arbetet omkring kulturmiljöer med intention att arbeta i ett bredare länsperspektiv. Som en förutsättning i bevarandeuppdraget behövs ändamålsenliga arkiv och magasin och det är väsentligt att möjliggöra fortsatt registrering och digitalisering med syfte att tillgängliggöra museets arkiv och samlingar.

Tornedalens museum

Tornedalens museum bygger på ett samarbete mellan Haparanda och Torneå vars resultat blev ett gemensamt museum för båda städerna och verkar som världens enda gränsöverskridande museum. Kommunerna har en gemensam museistyrelse med uppgift att utveckla verksamheten. Tornedalens museum samlar in föremål och immateriellt kulturarv, det vill säga fokuserar i huvudsak på icke-materiella aspekter av kulturen från Tornedalen. Tornedalens kulturområde delas av en nationsgräns som alltid varit öppen. Kulturen och det språkliga arvet är viktiga för den tornedalska identiteten som museet vill bidra till att stärka. På båda sidor om älven talas samma språk och på svenska sidan ingår både meänkieli och finska i de nationella minoritetsspråken. Museet har utökat sina museipedagogiska resurser och barn- och ungdomsverksamheten samt förnyat basutställningen som ger en inblick i områdets kulturhistoria och en förståelse för dess mångfacetterade egenart idag. Tornedalens museum har en ständig utmaning i att öka kännedomen om Tornedalen och dess särart. Museets arbete får ett tydligt genomslag inom turismen tack vare arbetet med utvecklingen av besöksmål med kulturarvsprägel som världsarvet Struves meridianbåge som sträcker sig genom Tornedalen med mätpunkter i bland Sverige och Finland.

Övriga museer och museimiljöer

I Norrbotten finns liksom i andra regioner en mängd mindre museer och museimiljöer som bland annat utgörs av de hundratal bygdemuseer som finns i länet samt av privata museeinitiativ. Några av de övriga större att nämna som har verksamhetsstöd av respektive kommun är bland annat Friluftsmuseet Hägnan i Luleå och Lestadiusmuseet i Pajala. Under temaåret 2019 för Kulturarv så kommer ett arbete att göras för att kartlägga och sammanlägga information om dessa museimiljöer. De har ofta stor betydelse för orten, hembygdsföreningarna och besöksnäringen på lokal nivå och ett synliggörande av museerna och kulturmiljöerna skulle vara betydelsefullt att ha både på regional som lokal nivå.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Insatser för att öka Norrbottens museums fortsatta samverkan med kulturarvssektorn, vetenskapliga institutioner, regionens kommuner, näringsliv och civilsamhälle.
- Färdigställande av Norrbottens museums nya flexibla basutställning Under samma himmel.
- Vidareutveckling av Norrbottens museums forskningssamarbeten och forskningsförmedling.
- Ökad samverkan mellan länsmuseumorganisationerna inom norrlänen.
- Insatser för att göra Norrbottens kulturarv mer tillgängligt och attraktivt för regionens invånare och den regionala besöksnäringen.
- Öka användningen av digitala tekniker för kunskapsförmedling och kommunikation.
- Insatser för temaår Kulturarv 2019.
- Kartläggning och synliggörande av museer och kulturmiljöer i Norrbotten.

Musik

Musiken i Norrbotten kan sägas ha en stabil infrastruktur inom både utbildnings-, amatör- och det professionella musikområdet. Det märks bland annat genom de olika utbildningsnivåerna som finns i Norrbotten samt genom länsmusiken och utvecklingsbolaget för populärmusik BD Pop. Vid dialogerna framkommer att det för hela Norrbottens musikområde så viktiga musikarrangörsledet blivit försvagat. Det uttrycks bero på minskade kommunala stöd och föreningarnas bristande ork samt de ekonomiska utmaningarna för musikerna och arrangörerna genom de höga rese- och logikostnaderna som uppstår för att turnera i länet. Frågorna hur stärka och utveckla folk- och världsmusikområdet är fortfarande aktuella.

Norrbottensmusiken

Länsmusikorganisationen Norrbottensmusiken är en kulturinstitution vid Region Norrbotten som erbjuder professionell scenkonst med varierad repertoar för barn, unga och vuxna. Kontinuerliga turnéer genomförs i länets samtliga fjorton kommuner via konsertarrangörsavtal och etablerade konsertarrangörsnätverk. Då verksamheten inte har ett eget konserthus eller motsvarande och inte själva agerar konsertarrangör, är kvantitativa och kvalitativa aspekter av dessa konsertarrangörsnätverk av största vikt.

Det innehållsliga utbudet produceras av verksamhetens fasta ensembler i de två geografiska enheterna Luleå respektive Piteå. I Luleå återfinns storbandet Norrbotten Big Band, som i samarbeten med kompositörer och solister, skapar ett utbud som sträcker sig över folk- och världsmusik till pop och soul med ett särskilt ansvar för nyskriven musik inom storbandsgenren. Det sistnämnda gestaltas tydligast genom den årligt återkommande huskompositörproduktionen som mynnar ut i en radiosänd konsert i Sveriges Radio samt en skivproduktion i samarbete med skivbolaget Naxos.

Nära kopplat till Norrbotten Big Band finns ungdomsstorbandet Arctic Youth Jazz Orchestra vars verksamhet stimulerar återväxten inom jazzgenren. I Luleå produceras även skolföreställningsutbudet för barn och unga. I syfte att stärka samarbetsformerna mellan Norrbottensmusiken och det fria musiklivet genomförs en årlig utbudsdag där musiker från regionen ges möjlighet att sälja in egenproducerade barn- och ungdomsproduktioner för länsturné i Norrbottensmusikens regi.

Norrbottensmusikens enhet i Piteå är en av Sveriges flitigaste beställare av nyskriven musik inom konstmusikområdet, vilket gestaltas tydligast av den fasta kammarmusikensembeln Norrbotten NEO. Deras kontinuerliga samarbeten med kompositörer och kompositionsutbildningar bidrar till utveckling av konstmusiken, inte bara i länet utan också nationellt, främst genom residensverksamhet och internationellt genom festivalmedverkan och andra nätverk inom den nutida konstmusikscenen.

I det internationella arbetet tar ensemblen ansvar för att repertoarsätta svenska kompositörer i mycket stor utsträckning. Musikinspelningar för skivproduktioner är en naturlig del av det löpande produktionsarbetet. Piteå Kammaropera med Kyrkoopera axlar också ett stort ansvar för nyskriven konstmusik genom att i hög grad beställa nyskrivna kammaroperor till den årliga kammaroperaproduktionen vars turnéområde innefattar, förutom Norrbotten, även de övriga tre norrlänen genom samarbetet med kommunalförbundet Norrlands nätverk för musikteater & dans. Norrbottens Kammarorkester med sin konstmusikprofil med tonvikt på äldre konstmusik har också sin hemvist i Piteå. Kammarorkestern kan också ses som en

kompetensutvecklingssatsning för länets semiprofessionella musiker som till största delen också arbetar som musiklärare och/eller instrumentalpedagoger.

Kopplat till Piteåenhetens klassiska musikprofil finns ungdomsensemblerna Arctic Light, en vokalsemble bestående av unga kvinnor från länet och sjuttioåriga unga orkestermusiker i Norrbottens Ungdomssymfoniker. De har förutom sin ordinarie repertoar även gjort nybeställningar av musik inför speciella satsningar och produktioner. Utöver detta arbetar Norrbottensmusiken med kompetensutveckling men även med visst ekonomiskt stöd till utbildningsinsatser på musikområdet i samverkan med länets kulturskolor. Som exempel på detta kan nämnas satsningen på Music Teacher Big Band samt en rad projekt för att stärka orkesterinstrumentens ställning.

Det långsiktiga och målmedvetna arbetet med att förstärka samarbetet mellan Norrbottensmusikens ensembler och högre musikutbildningar i landet har varit framgångsrikt. I dag finns etablerade samarbeten med arrangerings-, kompositions- och dirigentutbildningar samt forskningsprojekt vid flera universitet. Det interregionala samarbetet Musik i Norr innebär en förstärkning av musikutbudet i de fyra norrlänen genom ett turnéutbyte mellan Norrbottensmusiken, NorrlandsOperan, Scenkonstbolaget och Estrad Norr. Som en följd av det tidigare Interreg-projektet Music on Top har Norrbottensmusiken och Kultur i Troms inlett samtal om samarbetsformer. Såväl festivalsamarbeten, produktionsutbyten och samarbeten mellan fast anställda musiker i båda länderna diskuteras.

BD Pop

Länssatsningen för norrbottnisk populärmusik med uppdrag att stödja regionala artister och musikproduktioner kommersiellt sker genom utvecklingsbolaget BD Pop AB, vars verksamhetsbas finns i Luleå. Verksamhet bedrivs i hela länet vilket projektet "Länet live" exemplifierar. Mer information om BD Pop finns att hitta under rubriken Kultur som näring.

Musikutbildningar

Som i många andra delar av Sverige utgör länets kulturskolor en viktig grund för musiklivet i länet. Många instrumentalpedagoger och musiklärare verkar även vid högre musikutbildningar och som frilansmusiker vid sidan av sina anställningar. I Piteå finns musikklassverksamhet för årskurserna 7-9 och en rad estetgymnasieprogram med musik finns i länet. Där har dock antalet sökande till programmen gått ner liksom det gjort i övriga delar av Sverige. Förutom Sverigefinska folkhögskolan finns även musikutbildningar på Kalix folkhögskola samt Framnäs Folkhögskola. I länet finns förutom en rad musik- och producentutbildningar även ljud- och ljus tekniska utbildningar samt nya utbildningar för arrangörer. Folkhögskolorna utgör en viktig del i infrastrukturen inom musikutbildningsområdet och är en bas för sökandeflödet till den högre musikutbildningen vid Luleå tekniska universitet. Där ges både fristående kurser, konstnärliga högskole-, kandidat- och masterprogram samt för ämneslärare i musik. Det finns även studieförbund som bedriver musikverksamhet i form av kurser, studiecirklar, konserter och arrangemang.

Det fria musiklivet

Till det fria musiklivet brukar räknas de delar av musiklivet som återfinns utanför musik- och kulturinstitutionerna. Här återfinns en mångfacetterad professionell verksamhet, men aktörerna saknar som regel tillsvidareanställning. Det fria musiklivet i Norrbotten består till största del av frilansade deltidsmusiker som själva skapar sina speltillfällen, och i mycket varierad omfattning. Kombinationen instrumentalpedagog, musiklärare och frilansmusiker är vanlig och ger upphov till positiva synergier som till exempel lokala förbilder, ett ökat lokalt engagemang och naturlig publikföryngring. Endast ett fåtal frilansande musiker kan försörja sig på heltid i det geografiska området Norrbotten. Utmaningarna utöver de geografiska

avstånden är att länet inte kan erbjuda ett större antal scener, speltillfällen eller publikunderlag för att kunna upprätthålla en reell arbetsmarknad för ett nog stort antal frilansande heltidsmusiker. Ett strategiskt arbete för att skapa mötesplats för musikernätverk, samverka med institutioner och tydligt ramverk för projektmedelsansökan skulle bidra till viktig förstärkning inom det fria musiklivet.

Folk- och världsmusik, nationella minoriteter

Organisatoriskt finns folkmusiken företrädd genom Spelmansförbundet och Svenska folkdansringen. Spelmansstämmor eller liknande programinslag genomförs på några orter i Norrbotten. Pitefolk Världsmusikfestival är den mest samlade och största festivalen inom området. Den enda utbildningen på området finns vid Framnäs Folkhögskola och har stor betydelse. Inom kulturskolorna är det fortfarande ovanligt med undervisning inom folk- och världsmusik därför har årliga inspirations- och kompetensutvecklingsdagar för musiklejare genomförts sedan några år tillbaka. Aktörerna inom området behöver samlas för att hitta fler samverkans- och utvecklingsmöjligheter.

De nationella minoriteternas musik representeras både i traditionell mening och genom nyskapande utveckling. Det finns musikgrupper och enskilda musiker som verkar inom både det samiska, romska, tornedalska och finska minoriteterna. Att de nationella minoriteternas språk och kultur synliggörs och lyfts är viktigt.

Körverksamhet

Körsång är en stor svensk folkrörelse och har även naturligt fäste också i Norrbotten. Där finns bland annat Sveriges körförbunds norrbottensdistrikt samt Norrbottens körsångarförbund och alla dess amatörköror. I många kommuner finns en rik och omfattande lokal körverksamhet. Körverksamhet vid musikutbildningar och i församlingar utgör också en del av norrbottniskt körliv. Med anknytning till Luleå tekniska universitet och dess musikutbildningar återfinns Erik Westbergs Vokalensemble vars verksamhet har erkänt hög kvalitet. Vokalensemblen har återkommande samproduktioner med Norrbottensmusiken, och erhåller även medel från olika fonder och via projektbidrag. Vokalensemblen och Luleå tekniska universitet undersöker möjligheten till bidrag för utvecklingsarbete konstnärligt, pedagogiskt och för ökad möjlighet till publikationer.

Musik i kyrkan

Musikverksamhet inom olika kyrkor utgör både historiskt och i sin samtid en viktig del av Norrbottniskt musikliv. De senaste åren noteras att Svenska kyrkans minskade ekonomiska resurser lett till ett nedbantat musikutbud, vilket minskat frilansmöjligheterna inom deras verksamhet. Inom kyrkornas verksamheter finns ett nätverk av nyckelpersoner i form av organister, kyrkomusiker och körledare.

Festivaler

Musiklivet i Norrbotten kompletteras vidare av en rad festivaler inom musikområdet. Några exempel där är Musikens makt i Luleå, Festspelen i Piteå, Pitefolk Världsmusikfestival, Saltoluokta Folkmusikfestival, Kalott Jazz & Bluesfestival i Haparanda-Tornio och den geografiskt spridda Inlandsbanefestivalen som sammantaget bidrar till tradition och utveckling inom musikområdet. I övrigt återfinns i de flesta kommuner stadsfestivaler med många musikinslag.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Genom utbildningsinsatser stötta, stärka och utveckla konsertarrangörer och därigenom verka för en förnyring inom arrangörsområdet.
- Genom nätverket för musikinstitutionerna i norrlänen fördjupa interregionala samarbeten i syfte att stärka turnéverksamheten samt skapa gemensamma produktioner för samtliga målgrupper och en särskild satsning på produktioner och verksamhet för barn och unga.
- Stärka nationella och internationella utvecklings- och samarbetsmöjligheter för Norrbottensmusikens ensembler; Norrbotten Big Band och Norrbotten NEO med särskilt fokus på Barentsområdet.
- Undersöka möjligheten att genom samverkan med utbildningsanordnare, kulturskolorna, Norrbottensmusiken och regionen stärka infrastrukturen inom folk- och världsmusikområdet.
- Skapa möjligheter för länets frilansande musiker för nätverkande där frågor kring projektutveckling och entreprenörskap lyfts.

Teater

Norrbotten har en infrastruktur för teaterområdet som förutom institutioner inkluderar fria grupper, enskilda kulturskapare och arrangörer. Dessa aktörer erbjuder föreställningar i hela regionen. Kulturskolor i kommunerna, skådespelarutbildning vid Luleå tekniska universitet och teaterinriktning på gymnasienivå finns, medan studieförbund med drama i utbudet och folkhögskola med förberedande utbildning i teater saknas. De fria grupperna bidrar till ett varierat teaterutbud i Norrbotten och arbetar ofta i skolan med barn och unga genom medel för Skapande skola. Riksteatern Norrbotten tillgängliggör teaterföreställningar via scenkonstportalen och sökbara arrangörstöd. Amatörteaterföreningarna skapar möjlighet till eget utövande och delaktighet på ett flertal mindre orter. Amatörteaterns Riksförbund är en samverkanspart som stödjer amatörteaterföreningarna konstnärligt, administrativt och ekonomiskt. Flera teatrar arbetar särskilt med de nationella minoriteterna och urfolket samerna. De ger föreställningar helt eller delvis på meänkieli, finska och de fyra samiska språken. De fria grupperna lyfter upp behovet av mötesplatser i syfte att stärka teaterproducenterna och för kunskaps- och erfarenhetsutbyten. En utmaning för hela teaterområdet är de minskade medel för inköp av föreställningar som arrangörerna har och de höga turnékostnader som uppstår i ett län av Norrbottens storlek.

Norrbottensteatern

Norrbottensteatern är Sveriges första länsteater och firade 2017 sitt 50-års jubileum. Teaterns uppdrag är att erbjuda professionell och högkvalitativ scenkonst med en varierad repertoar för barn, unga och vuxna. Norrbottensteatern har sin bas i Luleå och turnerar runt om i länet. Region Norrbotten och Luleå kommun är huvudfinansiärer tillsammans med staten och barn och unga är en prioriterad målgrupp.

Norrbottensteatern som har 50 anställda producerar scenkonst av hög kvalitet med mål att vara en vital del av kultur- och samhällslivet med utgångspunkt från jämställdhet, mångfald och hållbarhet. Teatern strävar också efter att samverka med länets institutioner, kommuner, skolor, amatörverksamheter och andra teaterverksamheter, även utanför länet.

Norrbottensteatern har ett nära samarbete med Teaterhögskolan i Luleå med elevpraktik i produktioner, skådespelares och regissörers medverkan i undervisningen och bland annat även med scenografi- och kostymstöd i slutproduktioner.

Under senare tid har nya samverkansavtal med kommuner slutits. Totalt finns idag fem kommunavtal, förutom ett förnyat LKAB-avtal gällande barn och ungdomar i Malmfältens två kommuner. Samtliga avtal gäller för tre år framåt. Norrbottensteatern utvecklar för närvarande sin organisation och inför nya digitala system för att utveckla det interna arbetet. Det pågår också arbete för att skapa en bas för återkommande sommarteater i samarbete med kultur- och friluftsområdet Hägnan i anslutning till världsarvet i Gammelstad. Sommarteater i mindre format kommer också att kunna turnera i länet.

I Norrbottensteaterns verksamhet kommer, enligt styrelsebeslut, från 2018 och framåt även det tidigare treåriga projektet Ung Scen Norr att ingå. Ung Scen Norr tar ett särskilt ansvar för barn och ungaverksamhet i Norrbottens kommuner och kännetecknas av en satsning på ungdomars delaktighet och på konstnärligt vitala barn- och ungdomsproduktioner. Ung Scen Norrs arbete har väckt nationell uppmärksamhet genom sin särskilda lyhördhet för ungdomarnas situation och för de aktiviteter som genomförts för att stärka identitet och

självkänsla för arbetssökande ungdomar och ungdomar i utanförskap av olika slag. Utgångspunkten är att Ung Scen Norr ska få fortsatt finansiering och vara en förhållandevis självständig verksamhet inom Norrbottensteatern.

Norrbotten ligger långt ifrån storstadsområdena vilket skapar särskilda behov och utmaningar för anställningar, rekryteringar och kompetensutvecklingsmöjligheter för och till verksamheten. Även avstånden i Norrbotten skapar nationellt unika kostnader för traktamenten, logi och resor som behöver kompensation för att Norrbottensteatern ska kunna vara hela länets teater fullt ut. En utmaning är också urholkningen av institutionens statliga medel som bekräftas av Myndigheten för kulturanalys utredning om länsteaternas ekonomiska utveckling över tid. Den påverkar möjligheten till utveckling av verksamheten, där också utmaningen med de stora kostnaderna för turnéerna ligger.

Norrbottensteatern strävar efter att genomföra produktioner på hög konstnärlig nivå och vill presentera repertoar med förankring i den norrbottniska kontexten samtidigt som man ger publiken del av det aktuella i svenskt teaterliv tillsammans med klassisk teaterrepertoar. Detta behöver ses över ett flerårigt perspektiv. Norrbottensteatern är också angelägen om att vara hela Norrbottens teater utifrån de förutsättningar som finns i respektive kommun. Arbete för ökad och mer organiserad samverkan med de övriga tre norrlänens länsteaterinstitutioner planeras och pågår även i viss mån.

Tornedalsteatern

Tornedalsteatern är en communityteater vars repertoar innehåller både renodlad amatörteater och professionella produktioner, men oftast handlar det om växelverkan mellan dessa grupper. Uppdraget är att skapa teater- och andra konstnärliga produktioner av hög kvalitet, också på initiativ av medborgarna själva. Teaterns grund är den tornedalska identiteten och språket meänkieli. Uppdraget är att synliggöra, skapa intresse för och öka kunskap om kultur, historia och språket meänkieli på ett tillgängligt sätt. Teatern genomför en satsning på ny teknik vilket bland annat innebär att alla turnerande föreställningar översätts och textas på svenska och meänkieli. Målsättningen är att inkludera fler och öka användandet av språket meänkieli samt att arbeta aktivt med språkcoaching för medverkande i produktioner. Teatern producerar även för barn och unga, bland annat med en årlig skolturné i regionen.

Teatern har huvudkontor och teaterscen i Pajala, arbetar projektbaserat med en fast stab och vid behov anlitas konstnärlig eller teknisk kompetens. Medlemskommunerna Pajala, Övertorneå, Haparanda och Kiruna erhåller stationerad teaterledare med fokus på barn, unga och amatör samt turnerande professionella produktioner både i skola och för allmänhet. Tornedalsteatern erbjuder även expertkompetens och teater till övriga förvaltningskommuner för meänkieli och anordnar sidoaktiviteter på förfrågan. Det huvudsakliga turnéområdet är Tornedalen, Malmfälten, Norrbottens län och i viss mån finska Lapplands län, i mån av ekonomi görs riksomfattande turnéer och gästspel på Nordkalotten. Ambitionen är att stärka kulturarbetet i området med fortbildning och kompetenshöjande aktiviteter genom regi-, drama-, manuskurser och tävlingar. Teatern samverkar regelbundet med regionens föreningar, skola, institutioner, frilansande kulturarbetare samt erbjuder praktikplatser.

Giron sámi theáhter

Giron sámi teáhter har påbörjat arbete med att skapa Samisk Nationalscen på initiativ av teatern själv och Sametinget. Tillsammans har man bildat en arbetsgrupp som verkar för att

göra Samisk Nationalscen möjlig och arbetet genomförs mellan åren 2017-2019. Målet är att Samisk Nationalscen ska betyda mer för hela den samiska gemenskapen. Att det samiska kulturarvet och identiteten berättas av teatern med fler teaterföreställningar, på fler platser, på flera av de samiska språken med dess variationer och med ännu större konstnärlig höjd. Teatern vill genom sina utvecklingsplaner skapa synergier och agera lok för den samiska kulturen och kommer under perioden möta och föra dialog med den samiska gemenskapen. Främst då med de samiska organisationer som återfinns som medlemmar i Samiska Teatern, det vill säga Svenska Samers Riksförbund, Sami Teahter Searvi, Same Átnam, Kiruna sameförening, Vadtejen saemij sijte, Landsförbundet Svenska Samer, Stockholms sameförening, Sâkchie - Umeå sameförening och Västernorrland sameförening. Vidare kommer teatern att involvera flera av de samiska förvaltningskommunerna och berörda regioner, främst Norrbotten då teatern har sitt säte i Kiruna. Kontakt med den statliga nivån är etablerad genom Kulturdepartementet. Dialogerna och samarbetena planeras att utmynna i konkreta pilotarbeten i fyra till sex kommuner som visar vad en Samisk Nationalscen skulle kunna innebära.

Riksteatern Norrbotten

Riksteatern Norrbotten arbetar med arrangörsutveckling i Norrbotten och har en anställd teaterkonsulent som arbetar strategiskt för att främja möjligheter till arrangerad professionell scenkonst för barn och unga samt vuxna i hela länet. Detta innebär bland annat urval och förmedling av utbud, fördelning av arrangörsstöd, turnéläggning, utbildningar, informationsspridning, scenkonst- och utbudsdagar, samt projekt och samordning över länet. Riksteatern Norrbotten utvecklar, driver och genomför regionala projekt som stärker lokala föreningar och kulturlivet i sig, men även projekt som använder kulturen som verktyg för andra mål, till exempel integration, inflytande och tillgänglighet. Man samverkar nära de tre övriga norrlänen, de fria regionala teaterproducenterna och arbetar också sedan 2016 med Riksteaterns nationella uppdrag att främja dansarrangörer. Riksteatern Norrbotten har uppdrag från regionen att fördela turnéstöd för fria teaterproducenter som turnerar i länet. De har också i uppdrag av Riksteatern att fördela småplatsstöd för att stimulera fler professionella scenkonstarrangemang i glesbygd. Sedan tre år tillbaka fördelar Riksteatern Norrbotten även ytterligare medel i arrangörsstöd till Norrbottens byar för bland annat samtliga kommuners räkning genom projektet Arrangera genom samverkan.

Fria teatergrupper

Lule Stassteater

Lule Stassteater är en teater som arbetar med att gestalta och problematisera kring unga människors tankar och verklighet. Teaterns utgångspunkt är alla barns lika värde, förmåga till empati samt frihet till fantasi. Teatern turnerar i de fyra nordligaste länen, håller i sjukhusclowner i Region Norrbotten och har teaterkurser för barn. Lule Stassteaters målsättning är att bli regionens mest intressanta teater för barn och unga samt ha en särskild plats inom barn- och ungdomsteater nationellt. Teatern arbetar därför med utveckling av arbetsätt och metod i det konstnärliga arbetet och för en stabilisering av de ekonomiska förutsättningarna.

Teater Mila

Teater Mila är en frigrupp som utifrån sin bas i Luleå arbetar och turnerar i de fyra nordligaste länen. Teaterns verksamhet består av föreställningar och kurser på och för skolor, bibliotek och teatrar. Målsättning är att genom uppsättningar i små format väcka intresse för berättande

och skapa delaktighet i historien. Som ett sätt att skapa mer teaterverksamhet i regionen arbetar Teater Mila även för att synliggöra och stärka ideell amatörteaterverksamhet för unga.

Teater Scratch

Teater Scratch prioriterar verksamhet riktad till barn och unga med målet att utöka den pedagogiska verksamheten. Det konstnärliga arbetet har sin utgångspunkt i perspektiven genus, jämställdhet och mångfald samt interkulturellt lärande. Den konstnärliga idén utgår från att teatern producerar utefter aktuella ämnen och ställer svåra frågor utan att ge några givna svar. Teatern erbjuder teaterkurser, föreläsningar och verktygstheater för barn och vuxna. Teater Scratch arbetar aktivt med att bjuda in till samverkansprojekt från alla delar av det lokala samhället men för turnéer behövs ett utvecklat stöd för att kunna nå ut till fler delar i länet.

Amatörteaterföreningar

I Region Norrbotten finns ett antal teaterföreningar som är medlemmar i Amatörteaterns Riksförbund.

Teaterföreningen Bröt arbetar främst med amatörutövare men i vissa projekt även med professionella kulturskapare. Verksamheten består av återkommande produktioner, teaterkollo och utbildningar. Föreningens målsättning är att vara tillgänglig för alla och med ett särskilt fokus på integrationsfrågor.

Hertsö teaterförening i Luleå är en communityteater med föreställningar i stadsdelen Hertsön i Luleå och där både amatörer och professionella medverkar tillsammans. Föreningen mottog under 2017 medel från Kulturrådets satsning Äga Rum för projektet Kulturköket i Luleå där föreningen arbetar ihop med Galleri Lillasyster och Arbetsmarknadsförvaltningen.

Övriga amatörteaterföreningar inom regionen arbetar antingen med kulturskolan eller publika uppsättningar och då oftast i revy- eller kabaréform. Exempel på dessa är Kiruna amatörteaterförening, Kottarna i Bjurå, Haradsrevyn, Piteårevyn, Malmbergets teater, Byakult i Hakkas, Ersnäsrevyn, Entré i Överkalix, Meänmaan teatteri i Övertorneå samt Teater Char da Mar i Boden.

Utvecklingsinsatser för perioden 2018 – 2021

- Befästa och utveckla Ung Scen Norr utifrån nya förutsättningar.
- Insatser för ökad interkulturellt samarbete mellan norrlänens länsteaterverksamheter.
- Fördjupa Norrbottensteaterns länsförankring dels genom turnéverksamheten, dels genom andra aktiviteter i länet.
- Insatser för ökad samverkan mellan Norrbottensteatern och det professionella dansområdet.
- Undersöka intresse och former för registöd till länets amatörteaterföreningar.
- Utveckla gemensamma mötesplatser för verksamheter och organisationer i syfte att stärka teaterområdet genom kunskaps- och erfarenhetsutbyten.

Kultur i kommunerna

Norrbottens fjorton kommuner bygger tillsammans upp det lokala kulturlivet i länet med ett varierande utbud och infrastruktur. Det är kommunerna själva som ansvarar för den lokala utvecklingen och projekt som drivs i kommunen. Varje kommun har ett politiskt organ som behandlar kulturfrågor, i större kommuner kan det finnas en egen kulturnämnd och i mindre kommuner är det vanligt med en sammanslagen nämnd, exempelvis nämnd för kultur och utbildning. Av Norrbottens kommuner så är det idag nio som har eller är i processen av att ta fram en kommunal kulturplan.

Arjeplogs kommun

Kommunstyrelsen ansvarar för kulturverksamheten, bibliotek, kulturskola, föreningsstöd och kulturarrangemang. I kommunen verkar dessutom många kulturföreningar och enskilda kulturutövare som bidrar till ett levande kulturliv i både byar och tätort. Såväl biblioteket, medborgarhuset och Silvermuseet som centrumbiografen, kyrkorna och byagårdarna är viktiga kulturarenor. Målsättningen är att kulturen ska vara en tydlig del i livsmiljön och en tillgång för utveckling och tillväxt. Alla ska kunna påverka, ta del av och delta i ett brett kulturutbud, särskilt barn och unga. Målet är även att det ska finnas goda förutsättningarna för utveckling av kulturella och kreativa affärsidéer. I Arjeplog möts främst svensk och samisk kultur, men även vissa norska inslag. Kommunen har ett ansvar för det nationella minoritetsspråket pitesamiskan, även kallad arjeplogssamiska, som bara talas i och omkring Arjeplogs kommun. Kommunen är rik på kulturmiljöer och kunskapen om kulturlandskapet ökar stadigt genom den forskning som bedrivs på Silvermuseet. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Arjeplogs kommun är Silvermuseet/Doktorsgården, Filmfestivalen Tro, Hopp och Kärlek, Samisk kulturvecka, Hyttområdet/Majorsgården i Adolfström, Åsarna (Gallesgutj- Nåtti), Delliknäs, samt Vilstugan och stalotomterna uppe vid norska gränsen.

Arvidsjaur kommun

Kultur- och integrationsförvaltningen ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. I verksamheten finns bibliotek, kulturarrangemang, mötesplats för unga, ungdomspolitiska frågor, kultur för äldre i vården, medborgarhus med biograf och föreningslokaler. Kulturskolan har ett eget utbud med e-sport, instrument och sång, film, foto, podd, tidning, musikal, nycirkus, skapande bild, skapande dans, skapande för barn och unga med funktionsvariationer, slöjd och teater. Kommunens målsättning är att varje barn årligen ska få uppleva professionell scenkonst. En förskola med samisk inriktning finns i kommunen. Arvidsjaur är samisk förvaltningskommun vilket innebär att staten tilldelar kommunen medel för att öka synlighet, bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Arvidsjaur kommun är Lappstaden (samisk kyrkstad), hembygdsföreningar, kulturresevatet Gallejaur, hatt- och leksaksmuseum, rallarmuseum, Arvidsjaur konstförening, Arvidsjaur Musik- och Riksteaterförening, Arvidsjaur kyrkokörer och Arvidsjaur Fotoarkiv.

Bodens kommun

Kultur-, fritids- och ungdomsnämnden ansvarar för Bodens kommuns kulturverksamhet. Kommunen har en kulturstrategi för 2017-2020. Verksamheten består av bland annat Försvarsmuseet Boden och Bodens stadsbibliotek. Bodens kommun har som målsättning att via samverkan synliggöra, stärka och vidareutveckla förutsättningarna för att kultur ska vara tillgängligt för alla invånare. Den prioriterade målgruppen är barn och unga samt personer med funktionsnedsättning. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Bodens kommun är

hembygdsområden, medborgarhus, Havremagasinet länskonsthall, Rödbergsfortet och Laxholmen i Harads.

Gällivare kommun

Barn, utbildning- och kulturnämnden ansvarar för kulturen i Gällivare kommun. Till nämnden finns också ett kultur- och ungdomsutskott tillika ett arbetsutskott för kultur och ungdomsfrågor. Kommunen har en kommunal kulturplan. Verksamheten består av kulturskola, bibliotek med bokbuss och bildarkiv, museum med fasta och rullande utställningar samt allmän kultur som bland annat fördelar förenings- och studieförbundsbidrag och samordnar kulturfestival. Förutom den fasta verksamheten drivs projekt såväl inom Skapande skola som inom landsbygdsområdet. Samverkan sker kontinuerligt genom Kraftfält Norr, ett forum för länets nordligaste kommuner.

Haparanda kommun

Barn- och ungdomsnämnden ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. Haparanda kommun har en kommunal kulturplan. Kulturenheten arbetar med utveckling av kommunens kulturarvsmiljöer, säkrar ett brett offentligt kulturutbud, utsmyckning- och gestaltning, bokar skolteater- och konsertprogram, arrangerar årliga elev- och demokratidagar, initierar flertalet satsningar på kreativa näringar, hanterar föreningsstöd samt ungdomspolitisk utveckling. Kommunen har två museala verksamheter; ett gemensamt landskapsmuseum med Torneå stad i Finland samt utvecklingsansvar för bevarande av Kukkolaforsens kulturhistoriska by och Tornedalens fiskemuseum. Haparanda kommuns målsättning är att alla barn ska ges möjlighet att besöka kommunens kulturarvsmiljöer och satsar på att alla elever ska ges kunskap i hur man startar en förening. Haparanda är förvaltningskommun för de nationella minoritetsspråken meänkieli och finska. Exempel på kultur- och världsarvsmiljöer i Haparanda kommun är Tornedalsmuseet, Kukkolaforsens kulturby och fiskemuseum, Saivaara Stenåldersby, Sandskär Nationalpark och världsarvet Struves meridianbåge.

Jokkmokks kommun

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. Jokkmokks kommun har en kommunal verksamhetsplan för kultur, fritid och bibliotek. I verksamheten finns bibliotek, kulturarrangemang, projektstöd till kulturprojekt och kulturskola. Jokkmokks kommuns målsättning är att varje barn årligen ska få uppleva minst två professionella teater-, dans- eller musikföreställningar på skoltid, från tre år upp till gymnasiet. Projektstöd ges för att stötta kulturella och kreativa näringar. Jokkmokk är samisk förvaltningskommun. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Jokkmokks kommun är Åjtte Svenskt fjäll- och samemuseum, Ája-biblioteket med Samernas bibliotek, Jokkmokks fjällträdgård, Sámi Duodji Sameslöjdstiftelsen, Kulturföreningen Gamla Apoteket, Saltoluokta folkmusikfestival, Jokkmokks marknad, Porjus gamla kraftstation och brukssamhälle, Laponia – Lapplands världsarv, naturum i Stora Sjöfallet, Samiska skulpturparken, muralmålning på Akkats kraftstation och i Kvikkjokks by samt fyra nationalparker.

Kalix kommun

Fritids- och kulturnämnden ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. Kalix kommun har en kommunal kulturplan. I verksamheten finns bibliotek, allmän kulturverksamhet, barn- och ungdomskultur, kulturevenemang, kulturmiljövård, kulturarvet, museiverksamhet, bildarkiv, konstatställningar, offentlig utsmyckning, stipendieutdelning och bidrag till föreningar, organisationer och studieförbund. Kulturskolan tillhör utbildningsnämnden. Kalix kommuns målsättning är att vara en kulturkommun som attraherar såväl boende som inflyttare och besökare. Kommunen vill öka tillgängligheten till kultur genom att skapa mötesplatser för de

som vill arbeta med kulturverksamhet. Kalix kommun är förvaltningsområde för meänkieli och finska. Exempel på kultur och kulturmiljöer i kommunen är herrgårdarna i Björkfors, Filipborg och Grytnäs, Boströms skeppshandel som hör ihop med trävaruindustrin och dess binäringar, Fattenborg med bronsåldersmiljö, Kalix kopparverk, Kalix älvdal, fornlämningsområdet nära Kosjärv och öarna Likskär och Renskär i yttre skärgården som är naturreservat.

Kiruna kommun

Kultur- och utbildningsnämnden ansvarar för kulturen i Kiruna kommun. I verksamheten ingår biblioteken, kulturskolan, allmän konst och stipendier. Kommunen har avtal med Musik- och teaterföreningen och Konstgillet för evenemang inom deras verksamhetsområden. Konstmuseum i Norr har sitt säte i Kiruna med en permanent verksamhet i stadshuset. Stadsomvandling präglar Kiruna kommuns kulturarbete och därmed värnas kulturarv- och miljöer särskilt.

Luleå kommun

(Material ska inkomma.)

Pajala kommun

Kultur- och utbildningsnämnden ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. I Pajala finns biblioteksverksamhet, kulturskola och kulturarrangemang. Många kulturaktiviteter anordnas av föreningar runt om i kommunen med dess byar. Pajala kommun har en lång kulturtradition med utövare främst inom musik och teater. Kultur- och utbildningsnämndens ambition är att alla barn och elever varje termin ska få uppleva en professionell scenkonstproduktion inom teater, dans eller musik. Pajala är förvaltningskommun för de nationella minoritetsspråken finska och meänkieli. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Pajala kommun är Laestadiusmuseet, Kengis bruk, Vassikavuoma slättermyr, UNESCO:s världsarv Struves meridianbåge, Tornedalsteatern, Römppäviikko samt European Festival of the Night.

Piteå kommun

Kultur och fritidsnämnden ansvarar för kulturverksamheten och Kultur, park och fritidsförvaltningen handlägger frågor om kultur och bibliotek. Utbildningsförvaltning och barn- och ungdomsnämnden ansvarar för musik och dansskola. Föreningarna spelar en viktig roll och bär tillsammans med Piteå kommuns kulturverksamhet och andra institutioner med kulturell inriktning upp kulturlivet. Ett prioriterat mål är att kulturen ska utgöra drivkraft för demokrati, tillväxt och samhällsutveckling. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Piteå kommun är bibliotek med fem filialer och bokbuss, Studio Acusticum, Kaleido, Piteå konsthall, Dans i Nord, Piteå museum, Festspelen, Piteå dansar och ler, Piteabygdens musikförbund, Jazz i Piteå, Alligator musikförening, Piteå konstförening, Krokiföreningen Kontur, Konstgruppen Ådran, Piteå riksteaterförening, Kulturföreningen Ordmån, Kyrkstaden i Öjebyn, Konstparken, Karlbergsteatern, Karlberg studie och rekreatiomsområde, Musik och Dansskolan, Estetiska programmet på gymnasieskolan med bland annat spetsutbildning och riksintag avseende dans, Musikhögskolan samt Framnäs folkhögskola.

Älvsbyns kommun

Älvsbyns kommun har en förvaltning för hela kommunens verksamhet och all operativ verksamhet finns samlad inom kommunstyrelsen. Barn- och fritidsutskottet ansvarar för utbildningsenheten och Fritid & Kultur. I Fritid & Kulturs verksamhet ingår konsumentverksamhet, folkets hus, föreningsbidrag, kulturskola, allmänskultur, folk- och

skolbibliotek samt studieförbund. Målsättning är att kulturverksamheten ska utgöra ett mervärde för goda och meningsfulla levnadsvillkor i alla delar av kommunen.

Exempel på kultur och kulturmiljöer i Älvsbyns kommun är baletten Trolltagen i Storforsen, Älvsbyns Riksteaterförening, Älvsby konstförening, SMÄKK, Kyrkmalmen med kyrkstugor, Storforsens naturreservat med skogsbruksmuseum och flottningsmuseum, Fällforsen, RFN museum, bensinmuseum, bagerimuseum, arkeologstig i Manjärv och Laver.

Överkalix kommun

Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för kulturverksamheten i kommunen. Överkalix kommun har en kommunal kulturplan. I verksamheten ingår bibliotek, kulturskola, kulturarrangemang och utställningshall. Målsättning för kommunen är att barn och vuxna ska erbjudas ett brett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter där utbudet ska upplevas attraktivt, bidra till bildning och stimulera till deltagande och medskapande. Exempel på kultur och kulturmiljöer Överkalix kommun är Martingården, Lillberget, Lillbergsbyn (stenåldersbyn) och Brännaberget.

Övertorneå kommun

Kommunstyrelsens kultur- och fritidsutskott har övergripande ansvar för kulturfrågorna och tekniska enheten har ansvar för kulturanläggningarna. Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för barnkultur, bibliotek samt kulturskolan. En kulturstrategi utarbetades under 2017. Musikskolan har vidareutvecklats till kulturskola. Övertorneå är förvaltningskommun för finska och meänkieli och ett område där många språk och kulturer möts och berikar varandra. Satsningar på ett centrum för meänkieli görs. Tillsammans med föreningar, institutioner, kulturentreprenörer och enskilda arbetar kommunen med att utveckla kulturen. Exempel på kultur och kulturmiljöer i Övertorneå kommun är biografen Röda Kvarn, Kyrkorna i Övertorneå och Hedenäset med sina kyrkorglar, Hanhivittikko fäbodvall, Hembygds museet Aunesgården, Nordkalottens kultur- och forskningscentrum, Dränglängan i Svanstein samt Konsthall Tornedalen.

Process för Kulturplan Norrbotten 2018 – 2021

Region Norrbotten genomförde under 2017 dialogprocesser och samrådsarbete med kulturlivet på en rad olika sätt. Under året möttes regionens och kommunernas kulturchefer och kulturesekreterare vid sammanlagt fyra tillfällen. Enheten för kultur och utbildning inom Region Norrbotten hade dialoger i och med samtliga fjorton kommuner i regionen och ett stort antal av kommunernas politiker och tjänstemän, professionella kulturskapare och civila samhället. Dialogmöten genomfördes med enskilda konstare där professionella och amatörer deltog. Särskilda samråd hölls med representanter från Konstnärliga och litterära yrkesutövaras samarbetsnämnd, civila samhället via Ideell Kulturallians, länsungdomsrådet, folkbildningen samt nationella minoriteter och urfolk. Vidare möttes Kulturbereidningen med ledamöter från regionstyrelsen och Norrbottens Kommuner vid fem tillfällen där kulturplanens innehåll och övriga kulturfrågor stod på dagordningen. Kulturplanen gick ut på remiss till samtliga kommuner och en mängd organisationer. Annat arbete som genomfördes i dialogform var enskilda möten mellan Enheten för kultur och utbildning och föreningar och organisationer som erhöll verksamhetsbidrag från Region Norrbotten. Processarbetet leddes av regionala kulturchefer.

Uppföljning och fortsatt dialog

Region Norrbotten följer årligen upp kulturverksamheten dels utifrån förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, dels utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Region Norrbotten använder det digitala webbverktyget kulturdatabasen.se för såväl den kvantitativa som den kvalitativa uppföljningen. Region Norrbotten följer också kontinuerligt upp hur långt kulturplanens målsättningar, utvecklingsinsatser och prioriteringar förverkligats. 2018 görs en uppföljning av kulturplanen 2014-2017. Det resultat som framkommit påverkar de årliga revideringarna av kulturplanen 2018-2021.

Bidrag och stipendier

Enskilda kulturarbetare, föreningar och organisationer kan söka löpande eller tidsbundna kulturstöd samt stipendier från Region Norrbotten. Regionen fördelar årligen verksamhetsbidrag till organisationer och föreningar i länet inom kultur-, fritids-, folkbildnings-, pensionärs- samt hälso- och sjukvårdkompletterande området.

Region Norrbotten har även projektmedel till stöd för fria kulturlivet i länet, där den största volymen går till tidsbegränsade kultur- och kultur i vården-projekt samt folkbildande folkhälsoprojekt. Förutom detta finns även ett turnéstöd för scenkonstproduktioner samt mobilitetsstöd för enskilda kulturarbetare. Arrangörstödet Snabba Ryck är en satsning för ungdomar upp till 25 år.

För att ytterligare lyfta fram enskilda konstnärer samt kulturutövare som på olika sätt bidrar eller bidragit stort till utveckling och kvalitet inom sitt område, delar Region Norrbotten årligen ut en rad stipendier.

- Rubus Arcticus är ett av Sveriges största kulturstipendier, där totalt fyra stipendiater med Norrbottnisk anknytning från olika konstnärliga områden premieras.
- Hedersstipendiet tilldelas stipendiat som bidragit stort till kulturen i Norrbotten.
- Barents Scholarship for Cultural Cooperation (Kulturstipendium Barentssamarbete) är ett samarbete med Barents Euro-Arctic Council för att stärka våra öst-västliga kontaktytor inom kulturen i Barentsområdet. Stipendiet delas ut vartannat år.

Gemensamt för samtliga stöd och stipendier inom kulturområdet är att de på olika sätt bidrar till att stärka kulturens roll i den regionala utvecklingen och ge både länets invånare och besökare av alla kön och åldrar möjligheter till upplevelser och en rikare fritid, fler arbetstillfällen inom kultursektorn samt en bättre hälsa. Stöden ska även stimulera kreativitet och premiera samverkan mellan kulturlivets olika aktörer, organisationer och kommuner samt främja internationella projekt i samverkan och nätverk så att externa projektmedel kommer länet till godo.

För ansökan och mer information om Region Norrbottens stöd och stipendier inom kulturområdet, besök Region Norrbottens webbplats www.norrbotten.se